

בצילא דמהימנותא

בְּקוּדֶשׁ פְּנִימָה • דְּבִרֵי תוֹרָה • שִׁיחוֹת קוּדֶשׁ

פֶּר' אֲמוּר • יא - טז אייר

תשפ"ה • שנה כ"ה • גליון כט (אלף רע"ז)

בשוה"ט התכבדו בזמירות, כל מקדש - הרה"ג רבי משה גדליה לנדאו שליט"א רב בית מדרשו ישמח משה בנתניה וראש רשת כוללי יו"ד, מה ידידות - הרב מרדכי דויטש מפעיה"ק.

בברכהמ"ז על הכוס התכבד - הרה"צ רבי יהודה יחיאל שיינפלד שליט"א האדמו"ר מטאלטשאווה.

אחר ברכהמ"ז נערך שמחת השלום זכר לרגל הולדת הבן להר"ר יחיאל לוק מפעיה"ק (ב"ר שלמה מפעיה"ק, וח"ר יוסף שטיגליץ מפעיה"ק), ולהר"ר מיכאל שר מפעיה"ק (בה"ר מנחם אהרן מפעיה"ק, וחה"ר אלכסנדר גליק מפעיה"ק). ועברו הקהל לקבל פירות.

ליל שישי פר' אחו"ק י"א אייר

לפני תפילת ערבית הדליק מרן שליט"א ב' נרות לרגל יומא דהילולא רבא של רביה"ק מראפשיץ זי"ע.

שב"ק פר' אחו"ק י"ב אייר

תפילת מנחה התפלל לפני העמוד - הגה"צ אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א, קבלת שבת - הר"ר שמואל בנימין קנפער מפעיה"ק. זימרו 'בר יוחאי' כנהוג בשבת לפני ל"ג בעומר. כשבפיסקא 'נאזרת בגבורה וכו' וחרב הוצאת מתערה' וכן בפסיקא 'אשרי יולדתך' וכו', כפל מרן שליט"א ושילש שוב ושוב ברוב התלהבות.

תוכן הפלפול שאמר כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט ליל שב"ק העעל"ט

כל המצוות, נודע קו' החזקוני (בפרשתן) דלשיטת המור (יו"ד סי' ר"מ) דבאביו רשע אינו מחויב לכבדו, א"כ כשאמר לו אביו חלל את השבת רשע הוא ואינו חייב בכבודו, וא"כ למ"ל קרא שלא ישמע לו, הלא בלא"ה אינו מחויב בכבודו.

וכ"ק אאדמו"ר זצללה"ה בדרוש לפרשתן (ישראל סבא גליון ק"ה) ביאר די"ל דהקושיא מעיקרא ליתא, משום דאי לא דגלי קרא דלא ישמע לאביו לחלל שבת, הו"א דגם בכה"ג הו"ל מצוה לקיים דברי אביו דאתי עשה דכיבוד אב ודחי לאיסור שבת, וא"כ אין במעשה הבן שום עבירה שהרי הותרה לו איסור שבת לצורך מ"ע דכיבוד אב, וממילא דגם אביו לא נחשב לרשע שהרי לא צווהו לעשות דבר האסור לו, לכך שפיר צריך קרא דאל

בתוה"ק וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם, איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו וגו', ראוי לבאר המשך הני מקראי קודש.

וכן לבאר סמיכות הכתובים לסו"פ אחרי, כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם, ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות מחוקות התועבות אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני ה' אלוהיכם.

ואפ"ל בדרך דרוש, דהנה ברש"י הביא דרשת חז"ל (בב"מ דף ל"ב ע"א), סמך שמירת שבת למורא אב, לומר לך אע"פ שהזהרתך על מורא אב אם יאמר לך חלל את השבת אל תשמע לו, וכן בשאר

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

תנצב"ה.

ישמע לו (וכבר כתב עד"ז החיד"א בחומת אנך בפרשתו, והגרעק"א בדרו"ח ב"מ ל' ע"א, וחזר על הדברים בתשו' ח"ג סי' פ', וכ"כ חתנו בשו"ת חת"ס ח"ו סל"ז, וכ"ה ביושב אהלים בפרשתו, וע"ע ביצי"פ בפרשתו).

ובהמשך הדברים שם ביאר כ"ק א"א, דלכאוף היאך הו"א דיהא שרי ליה לחלל שבת משום עשה דכיבוד אב, הרי שבת הו"ל עשה ול"ת, ולא אתי עשה דכיבוד ודחי ל"ת ועשה, וכעיי"ז הקשו התוס' ביבמות (שם ד"ה ניגמר) עי"ש, (ותינח לגבי הא דשבת הו"ל ל"ת שיי"ב כרת י"ל ע"פ שיטת הרש"ל ביבמות דף ד' ע"א, וספר הכריתות סי' קס"ג, דלמסקנא נקטינן דעדל"ת שיי"ב כרת), והדק"ל למ"ל קרא הרי באביו רשע בלא"ה אינו חייב לכבדו, וכיוצ"ב הקשה הפני"פ בפרשתו למה לי קרא דאין כיבוד אב דוחה שבת, והרי בלא"ה לא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה דשבת, עי"ש.

ואמנם י"ל, ע"פ מש"כ בפרדס דוד (בפרשתו) ליישב קו' החזקוני, ובהקדם מה שיש לדקדק בדברי הגמ' (יבמות דף ה' ע"ב) בהא דקבעי למילף דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת תיתי מכבוד אב ואם, דתניא יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת ת"ל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבין בכבודי, מאי לאו דאמר ליה שחוט לי בשל לי וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי, לא, לאו דמחמר ואפ"ה לא דחי, אלא דקיי"ל דאתי עשה ודחי ל"ת ליגמר מהכא דלא לידחי, וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך, דתניא יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו, ת"ל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבין בכבודי וכו', ויל"ד אמאי מעיקרא קאמר יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת, ובתר הכי נקט יכול אמר לו אביו היטמא וכו', וכתב די"ל דקמ"ל דגם אם האב צוה לאמו והיא צוותה לבנה שיחלל שבת, והאם בתומתה סברה דמחויבת לשמוע לבעלה, נמצא דאמו אינה מרשעת, בכה"ג הו"א שמשום

כיבוד אם צריך הבן לשמוע לאמו, ע"ז אמה"כ אני ה' וכו', וזה שנקט הגמ' יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת, רצ"ל באופן הזה שאביו צוה לאמו והיא צוותה לו, עכתו"ד.

ולפי"ז דמיידי שאביו אמר לאמו לומר לו, א"כ כשמקיים את דבריה הו"ל קיום ב' עשין עשה דכיבוד אב ועשה דכיבוד אם, וס"ד דתרי עשין עדיפי ודוחין עשה ול"ת דשבת, להכי איצטריך קרא וציין שם כ"ק א"א דעד"ז אי' במקנה (קידושין דף ל"א, בד"ה ת"ר איזהו מורא וכו') דבאמר לו אביו שחוט לי בשר ואינו שומע לו, עובר הן על כיבוד והן על מורא שאינו מקיים דברי אביו, דגם היכי דשייך כיבוד שייך גם מורא, וכתב המקנה, דבהכי ניהא אמאי איצטריך קרא שלא ישמע לאביו מהיכי תיתי שידחה מצות אב את מצות המקום, אלא משום דאית ביה תרתי מצות מורא וכיבוד, לכך הו"א דאתי תרי עשה ועקר חד עשה וק"ל, עי"ש.

עפי"ד יבואר היטב המשך דברי רש"י שכתב, אני ה' אלוקיכם אתה ואביך חייבים בכבודי לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי, איזהו מורא לא ישב במקומו ולא ידבר במקומו ולא יסתור את דבריו, ואיזהו כיבוד מאכיל ומשקה מלביש ומנעיל מכנים ומוציא. דרש"י נתכוון לפרש דלכאוף קשה למ"ל קרא שלא ישמע לאביו הרי פשיטא דאביו רשע אין מחויב בכבודו, ואין לומר דהו"א דישמע לו מדין עדל"ת דהרי שבת עשה ול"ת, אלא דצ"ל דמ"מ הו"א דכיון דבכיבוד אב יש בה ב' עשין היינו עשה דכיבוד ועשה דמורא, לכך סד"א דב' העשין דוחה ל"ת ועשה, וכיון שהותר לו לחלל שבת שוב אינן רשעים. אלא דמנלן דעשה דכבוד ומורא הו"ל ב' עשין, לכך הסמך רש"י איזהו מורא לא ישב במקומו וכו' ואיזהו כיבוד מאכיל ומשקה וכו', וכיון דתרי ענינא הם בהכרח דב' עשין הם, וא"כ בכה"ג שמצטרפים שניהם יחד הו"ל ב' עשין, ושפיר צריך קרא שלא ישמע לו, ודו"ק.

עכ"פ הא דס"ד דישמע לאביו לחלל שבת הוא

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר נתן אריה ליב בן מוה"ר אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

תנצבה.

פטורות מן הלאוין דאתי עשה ודחי ל"ת, אבל כשהן חייבות בעשה דלאו הו"ג לא יבוא עשה אחר וידחנו דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, הרי דס"ל להי"מ דאע"ג דאין עדל"ת ועשה מ"מ אין הלאו עצמו מתחזק ע"י העשה שיש עמו, ובגווי דליכא לעשה וכן בנשים במ"ע שהו"ג הו"ל כשאר ל"ת דעשה דוחה לל"ת, ומהי"ט נמי אם עבר וקיים העשה ועבר על הל"ת ועשה אינו לוקה דהלאו כמאן דליתיה כיון שנדחה מפני העשה, וכ"ה שיטת הריב"א הנ"ל בתוס' חולין.

אבל הר"ר יוסף מאר"י בתוס' (בקידושין שם) חולק ע"ז וס"ל דל"ת שיש עמו עשה גם הל"ת עצמו אלים ולא נדחה מקמיה עשה, וה"נ גבי נשים במ"ע שלהו"ג כאבידה ומעקה ושילוח הקן, אף אילו נשים לא היו מצוות על העשה מ"מ לא היה העשה דוחה לל"ת כיון דל"ת דאיכא בהדי עשה נעשה אלים טפי ולא נדחה מפני עשה, וכ"ה שיטת התוס' בפסחים (דף מ"ז ע"ב, ד"ה כתישה).

מעתה תינח לדברי הי"מ והריב"א דגם בעשה ול"ת הל"ת נדחה, והא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה הו"ל רק מחמת המ"ע דמאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה, לפי"ז שפיר י"ל דב' עשין אלימי ודוחין לל"ת ועשה, דהרי נקטינן דהל"ת נדחה, ולגבי העשה שעמו ראוי שיהא נדחה דאתי תרי עשין דאלימי ודוחין לחד עשה, דהשתא אין לומר מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה אבל לדברי הר"י מאר"י ותוס' בפסחים דס"ל דכשיש עשה ול"ת גם הל"ת עצמה נעשה חמור ואינו נדחה, לפי"ז אין מקום לחלק בין חד עשה לתרי עשה, וגם ב' עשין אין דוחין ל"ת ועשה, ודו"ק.

והנה בנועם מגדים (פרשת אמור) כתב בתוך פלפולו דיש להוכיח כשי' הר"י מאר"י, מהא דיבמות (דף ג' ע"ב) דילפינן דעניות פטורות מיבום מגז"ש דעליה דכתיב גבי אחות אשה, ואתיין שאר עריות בהיקש מאחות אשה, ופרכינן, טעמא דכתב רחמנא עליה הא לאו הכי הו"א אחות אשה מתייבמת מ"ט דאמרינן אתי עשה ודחי ל"ת, אימר דאמרינן אתי עשה ודחי ל"ת, ל"ת גרידא ל"ת שיש בו כרת מי דחי וכו', ולכא' מאי פריך הרי בפחות מבן כ' שנה ליכא עונש כרת.

[לביאור דבריו נביא יסודות הדברים דבפחות

מצד דהו"ל תרי עשין, או משום דהוי עשה דכיבוד ועשה דמורא וכדברי המקנה, או לפי דברי הפרדס דוד דקרא מיירי דאביו וגם אמו צווהו, דכה"ג בוודאי הוי תרי עשין כיבוד אב וכיבוד אם, לכך אע"ג דשבת הוי עשה ול"ת הו"א דקיום ב' מ"ע עדיף וכיון דמותר לו לחלל שבת א"כ אינם רשעים וכנ"ל, לכך איצטריך קרא דאל ישמע לו, עכתו"ד עי"ש.

וכעי"ז באו"א תי' בכתב סופר (בפרשתן) דמש"ה בעינן קרא שלא ישמע לאביו, דהנה נודע שיטת הריב"א בתוס' חולין (דף קמ"א ע"א) דאע"ג דאין עשה דוחה לתו"ע, מ"מ אם קיים העשה ועבר על עשה ול"ת אינו לוקה על הל"ת דהל"ת נדחה מפני העשה, דאין הל"ת אלים כלל משאר ל"ת, דהא דאין עשה דוחה עול"ת היינו משום העשה שכנגדה דמאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה, ומעתה היכי דאיכא שני עשין ביחד נגד עול"ת דשוב לא שייך מאי אולמיה שפיר דוחין לעשה ול"ת, לכך צריך קרא דגם היכי שאביו ואמו יחדיו מצווים אותו על דבר אחד דהו"ל שני עשין, וסד"א דכה"ג נדחה הל"ת ועשה דשבת, ע"ז קמ"ל דמ"מ לא ישמע להם דשניהם מחויבים בכבודי, עכ"ד.

והנה מה דנקטו המקנה והכת"ס בפשיטות דתרי עשין דוחין ל"ת ועשה, אינו דבר השווה לכל, דנחלקו בכך הראשונים, דבתוס' (יבמות דף כ' ע"ב ד"ה אמר קרא) נקטו בפשיטות דאין ב' עשין דוחה ל"ת ועשה, אך הריטב"א בב"מ דף ל"א ס"ל דתרי עשין אלימי ודחי ל"ת ועשה, וע"ע במלא הרועים (ערך עדל"ת אות י"ב) ובשד"ח (מע' ע' אות מ"ג), שהאריך בענין זה, ועי' לכ"ק א"א בדרוש הנ"ל שהאריך ג"כ בזה.

ויש לפלפל דרב"ז אי ב' עשין דוחין ל"ת ועשה תליא בפלוגתת הראשונים בהא דאין עשה דוחה לתו"ע אם הל"ת עצמה נעשה אלים ע"י העשה ואינו נדחה, או דהל"ת במקומה עומדת, עיין תוס' קידושין (דף ל"ד ע"א ד"ה מעקה) דהקשו על דברי הגמ' דמעקה אבידה ושילוח הקן נשים חייבות בהו משום דהו"ל מ"ע שלא הזמן גרמא, דתיפוק"ל דבלא"ה מחייבי דבכולהו אית בהו לאו, ותי' בשם י"מ דנפק"מ כשיהיה לאשה לקיים מ"ע דאי הו"א דנשים פטורות מעשה דלאו הו"ג כמו"כ יהיו

והחיד"א בנחל קדומים (ריש פר' חיי) כתב עליו ותמהני דנעלם ממנו הירושלמי כמה מדרשים והזוהר בכמ"ק דשפה אחת לכולם דבשמים אין מענישין עד בן כ' שנים.

ובתשו' חוות יאיר (בהשמטות סימן קס"ו) הביא קו' הנ"ל מפני מה מחויב חטאת מבן י"ג, והביא ע"ז לתרץ בשם הרב אב"ד דניקלשבורג, שכך עלתה הסכמת המקום ב"ה שבדיני שמים יהיה פטור ובדיני אדם יהיה חייב מבן י"ג, כמו שמצינו כמה עונשים שפטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים או להיפך, כמו"כ הוא דמיו"ג עד כ' אם עושה דבר שחייב מלקות מלקין אותו ובשונג חייב חטאת אף שאין זדונו כרת, ונגד הכלל דכל שאין זדונו כרת אין שגגתו חטאת, והוא בגוזה"כ וכו'.

והחוות יאיר עצמו כתב לחלק בין מה דמפורש בתורה לאיסור, שעל כך ב"ד של מעלה ושלמטה שווין ועונשין מבן י"ג, ורק בדבר שלא מפורש ביה כלל אזהרה ומצוה, אלא דנלמד מסברא ע"ז אין עונשין בבי"ד ש"מ בפחות מבן כ', ובסוף התשובה כתב דשוב מצא בזוהר (בראשית דף רצ"א) דזה שמת בחטאו לפני היותו בן כ' הוא מפני שהקב"ה מסלק השגחתו ממנו והמשחית עצמו ממיתו יע"ש, דמשמע שאינו בן עונשין כלל בדין שמים, רק דקשה לי א"כ איך יביא בן י"ג על שגגתו חטאת הלא אינו חייב על זדונו כרת, ורציתי לומר דמ"מ התורה חייבתו אחר שהוא בן עונשין כי יש לחלק בין דינא רבה לזוטא או בין עונש בעוה"ז או בעוה"ב או בין אדם למקום או לחבירו, אכן במדרש חיי שרה ובפ' קרח הביאם רש"י משמע שאין חילוק. עכ"ד, [וראה עוד בשו"ת נוב"י (מהדו"ת סי' קס"ד) דנקט ג"כ דא"א שלא יהיה עונש שמים קודם כ' דא"כ הותרה הרצועה ואיש הישר בעיניו יעשה, וע"כ הכוונה היא שאין הקב"ה עונשו בחייו קודם כ' אבל לאחר מיתה עתיד הוא ליתן דין וחשבון על כל מפעל ממפעליו הן מלפני היותו בן כ' והן לאחר מכן. וע"ע שו"ת חתם סופר (יו"ד סי' קנ"ה) דאין למדים מספרי אנגדה ואין לסמוך על זה שאין עונשין בידי שמים בפחות מבן כ'].

הפמ"ג בתיבת גמא (פר' חיי, אות ב') כתב דהכלל דכל שזדונו כרת וכו' קאי על סוג החטא, דהיינו שעל עבירה אשר בבן עשרים חייב כרת מביאין חטאת, והוסיף, אבל אשם תלוי אני

מבן כ' אין עונשין כרת, דבגמ' שבת (דף פ"ט ע"ב) א"ל ליצחק בנך חטאו אמר לפניו וכו' דל עשרים דלא ענשת עלייהו, ופרש"י שכן מצינו בדור המדבר שלא ענש הקב"ה אלא מכ' שנה ולמעלה וכו', ויותר מזה אי' בירושלמי ביכורים (פ"ב ה"א) ימי שנותינו בהם שבעים שנה צא מהן עשרים שנה שאין בי"ד של מעלה עונשין וכורתין וכו', וכ"ה בזוה"ק פר' וירא (ח"א דף קי"ח ע"ב) מה כתיב כי שמע אלהי"ם אל קול הנער, ולא כתיב כי שמע אלהי"ם את קולך. באשר הוא שם, הא אוקמוה דלאו בר עונשא הוא לגבי בי דינא דלעילא, דהא בי דינא דלתתא ענשין מתליסר שניין ולעילא, ובי דינא דלעילא מעשרין שניין ולהלאה ואע"ג דחייבא הוה לאו בר עונשין איהו,

ובמדרש משלי (פר' א) לתת לפתאים ערמה לנער דעת ומזמה מכמה שנים ואילך צריך לו לאדם להיות לו ערמה, מבן עשרים שנה ומעלה. לנער דעת ומזמה. עד כמה שנים נקרא אדם נער, ר' מאיר אומר עד כ"ה שנה, ר' עקיבא אומר עד ל' שנה, אמר רבי לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא עד עשרים שנה, שמעשרים שנה ומעלה מחשבין לו עונותיו כד"א מבן עשרים שנה ומעלה יבא לעבוד עבודה, וכ"ה בפיה"מ להרמב"ם (פנהדרין פ"ז), דמפי השמועה למדנו שהקב"ה לא יעניש החייב כרת אלא אחר עשרים שנה וכו', ועד"ז פי' הרע"ב באבות (פ"ה כ"ד) במ"ש בן עשרים לרדוף, פי' לרדוף אותו ולהענישו על מעשיו שאין בי"ד של מעלה מענישין פחות מבן עשרים.

ובספרי הפוסקים האריכו טובא בדב"ז, בתשו' חכם צבי (סי' מ"ט) הביא קו' המהר"ל (גו"א פר' בראשית פ"ה, ל"ב) דהיאך מתחייב בן י"ג שנים חטאת על שגגתו, הא שנינו דכל שאין זדונו כרת אין שגגתו חטאת, ואין חיוב כרת בפחות מבן עשרים, וכתב דודאי עונשים בפחות מכ', ורק קודם מתן תורה לא היו נענשים פחות מבן כ', ולכן מצינו בשרה בת ק' כבת כ' לחטא, משא"כ לאחר מ"ת החיוב הוא מבן י"ג, או שרק לפעמים אין בי"ד של מעלה עונשין רק מבן כ', או שאין בי"ד של מעלה עונשין בדין של מטה בפחות מכ', אבל ודאי דדין של מעלה יש, או דעדי היותו בן כ' מאריכין לו אבל לאח"כ מענישין גם על חטאיו הקודמין עיי"ש,

מסופק, למ"ש הרמב"ם דספד"א מה"ת לקולא וחיוב אשם תלוי משום דספק כרת להחמיר [כמ"ש הכס"מ סופ"ט מטומאת מת דמודה הרמב"ם בספק כרת דאזלינן לחומרא מה"ת], אפשר דבפחות מבן כ' שאין מענישין אותו לדידיה הותר ככל ספק, ונפק"מ האידנא דבפחות מבן כ' לא יאמר יה"ר אחר משנת אשם תלוי וכו' עי"ש.]

ועפי"ז כתב הנועם מגדים להוכיח מהא דמקשה הגמ' אימור דאמרינן עדל"ת ל"ת גרידא, ל"ת שיש בו כרת מנליה וכו', דאי נימא דבפחות מבן כ' דאין בו עונש כרת נשתנה דינו א"כ מה פריך, הרי שפיר בעינן קרא דעליה לומר דאפי' ביבם פחות מבן כ' שאין בו כרת, והו"א דמותר לו ליבם דהרי לדידיה ל"ת שאין בו כרת הוא, אפ"ה אינו מיבם אחות אשתו, עי"ש, וכן עורר המלבי"ם בארצות החיים (ס"א בארץ יהודה סק"ז).

וכתב הנועם מגדים דמכך יש להוכיח כשי' הר"י מאר"י, דגם בנשים דלית בהו העשה אפ"ה אלים הל"ת ולא נדחה, ולכן הה"נ בל"ת דעריות בפחות מבן כ', דאע"ג דאין בו חיוב כרת מ"מ כיון דבהאי ל"ת איכא בה כרת בבן כ', ממילא הו"ל הלאו אלים ולא נדחה גם בפחות מבן כ', ועל כן מקשה הש"ס למ"ל קרא להא דעשה דיבום אינו דוחה לל"ת דעריות, דאפי' ביבם פחות מבן כ' הו"ל הל"ת חמיר טובא כל"ת שיב"כ. אבל לשיטת הריב"א דלא אלים הל"ת, ה"ה נמי אצל פחות מבן כ' דלא נחשב כל"ת שיש בו כרת, וא"כ מקו' הגמ' וכל השקו"ט מוכח כשיטת הר"י מאר"י, [האמנם שלכא' היה מקום לחלק בין נידון הר"ר יוסף מאר"י להא דיבום, די"ל דאפי' להי"מ דאין הלאו אלים ע"י העשה היינו משום דהתם אין כלל העשה לגבי הנשים והלאו לעצמה נדחה, משא"כ גבי ל"ת דעריות שגם הפחות מבן כ' מוזהר בהך ל"ת גופא, והכרת הוא על הלאו גופא, אלא שהוא אינו בר עונשין ודו"ק, אמנם הנועם"ג לא נחית לחלק בכגון דא, והיינו דמדברי הריב"א דכתב דגם היכא דאיכא עול"ת אינו לוקה על הל"ת, משמע דהגם דאית ביה העשה אפ"ה לא אלים הל"ת כלל, והה"נ הגם דבפחות מבן כ' אית ביה הלאו אפ"ה לא אלים שיהא בו חומר כרת ודו"ק, וע"ע מהר"ם שיק על המצוות, מצוה ר"ז].

עפי"ז כתב הנועם"ג לבאר דברי הירושלמי ביבמות (פ"א ה"א, דף ב' ע"ב) דמייתי הילפותא

דאחות אשה אין מיתבמת מגז"ש דעליה, ופריך אין לי אלא אחות אשה שאר כל העריות מנין, ר' זעירא בשם ר' יוסה בר חנינא ק"ו מה אחות אשה מיוחדת ערוה שיש לה היתר לאחר איסורא הרי היא אסורה להתייבם, שאר כל העריות שאין להם היתר לאחר איסורן לא כ"ש, מה זו ערוה פוטרת צרתה אף שאר כל עריות פוטרות צרותיהן, עד כדון כרבי עקיבא, כרבי ישמעאל תני רבי ישמעאל ק"ו מה אחות אשה מיוחדת ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת הרי היא אסורה להתייבם אף כל ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת תהא אסורה להתייבם, מה נפיק מן ביניהון אלמנה לכהן גדול, מ"ד ערוה שיש לה היתר לאחר איסורה, זו הואיל ואין לה היתר לאחר איסורא הרי היא אסורה להתייבם, מ"ד ערוה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת הרי זה אסורה להתייבם, זו הואיל ואין חייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת תהא מותרת להתייבם.

ולכא' דברי רבי עקיבא תמוהין, האיך מצינן למילף אלמנה לכה"ג מאחות אשה שאינה מתייבמת הגם שאין לה היתר לאחר איסורה, מ"מ הא אכתי איכא למיפרך מה לאחות אשה שהיא בכרת משא"כ אלמנה לכה"ג שאין בה אלא לאו גרידא, והיאך נילף חייבי לאוין מחיוב כרת, וגם לבאר במה פליגי ר"ע ורבי ישמעאל.

והנה לסברת הריב"א דגם בעול"ת אין הלאו חמור משאר לאוין, וממילא דכמו"כ לגבי פחות מבן כ' דליכא ביה כרת דאין הלאו חמור אצלו א"כ הו"ל לדידיה לאו דעריות כשאר ל"ת גרידא, וי"ל דכיון דילפינן דאין אחות אשה מתייבמת ולא חילק הכתוב לגבי היבם אם הוא יותר מכ' שנה או פחות מכ', ממילא מוכח דגם באיסור לאו גרידא אין מתייבם, שהרי בפחות מבן כ' הו"ל הלאו דאחות אשה ככל הלאוין, שהרי כאמור אין הלאו חמור מפאת חומר כרת שיש בו ואפ"ה גם פחות מבן כ' אין מייבם, לכך שפיר ילפינן מיניה לשאר חייבי לאוין מק"ו מלאו דאחות אשה שיש לה היתר, דהיינו מלאו דאחות אשה אצל יבם פחות מכ', ודו"ק.

והשתא בהא פליגי ר"ע ורבי ישמעאל, דר"ע ס"ל כשיטת הריב"א דבעול"ת אין הלאו מתחזק,

אמנם מדברי התוס' בב"ק (דף ג' ע"א ד"ה דומיא דרגל) מבואר דהא דמקשינן לחומרא מדה הוא בתורה לא שנא באיסורא ולא שנא בממונא עי"ש, ועיין בגנוזי יוסף על הפרמ"ג שהאריך בזה, וכן אתון דאורייתא כלל י"ח עי"ש, (וראה עוד בספר לשד השמן סי' ז').

ובגנוזי יוסף שם בתו"ד הביא מסוגיא הנ"ל ביבמות, דמוכח דהא דמקשינן לחומרא הוא מדין וודאי, דהרי כל העריות איכא לאקשינהו לאשת אח להתיר ליבם, ואיכא לאקושי לאחות אשה דאסורי ליבום, ועז"א דלחומרא מקשינן דאסורי ליבום ומותרות לשוק בלא חליצה, ואי הוי בגדר ספיקא הול"ל דחולצת ולא מתייבמת ככל הספיקות, (דגבי ספיקות לא אמרין דכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה כדקיי"ל בכל הספקות חולצות ולא מתייבמות), והול"ל דאחות אשה דאסרה תורה ליבם אינה צריכה חליצה לא היא ולא צרתה, אבל שאר עריות דספק חולצות ולא מתייבמות, וע"כ מוכח דהא דלחומרא מקשינן מדה היא בתורה ולא מספק, דכך נמסר דין ההיקש מסיני דגילף לחומרא, עי"ש.

וי"ל דב"ז תליא אי ספיד"א מה"ת להחמיר או רק מדרבנן, דאי נימא דבכל ספיקא אזלינן מה"ת לחומרא, שפיר י"ל דהא דלחומרא מקשינן הו"ל מצד הספק, ומ"מ הו"ל בכלל אין ראויים ליבום מה"ת שהרי כן הוא בכל ספיקא דמה"ת אזלינן לחומרא, לכן שפיר פטורות אפי' מן החליצה דכל שאין עולה ליבום אין עולה לחליצה, ובכך יש לתרץ כמה מן ההוכחות שהביא בגנוזי יוסף ובאתוד"ר עי"ש ודו"ק. אבל אם הא דספיד"א לחומרא הוא רק מדרבנן, אבל מה"ת אזלינן לקולא, א"כ הו"ל בכלל עולה ליבום וממילא הדק"ל דתיבעי חליצה מספק, ובהכרח צ"ל דהא דלחומרא מקשינן מדה הוא בתורה, ודו"ק.

עוד נקדים מש"כ במדבר קדמות להחיד"א (ערך קדושים) דהביא מש"כ הרמב"ן דקדושים תהיו לא קאי על איסורי תורה אלא שיתקדש האדם במותר לו ולא יהא נבל ברשות התורה. ובהגהות מקדם לעין (להגרש"א ורמיהימר) הביא ששמע לבאר סברת ר' יוחנן דחצי שיעור אסור מה"ת (יומא דף ע"ד ע"א), דיליף מדכתיב קדושים תהיו שלא יהיה נבל

וה"ה נמי בלאו דכרת לגבי פחות מבן כ' דהו"ל כשאר לאוין וילפינן לכל חייבי לאוין מאחות אשה (מהא דגם פחות מבן כ' אין מייבם), אבל רבי ישמעאל ס"ל כהר"י מאר"י דבעול"ת אפי' במקום דליתי לעשה הלאו עצמו מתחזק ואינו נדחה, וה"ה נמי באיסור כרת דגם לפחות מבן כ' דאין בו עונש כרת מ"מ הלאו חמור טובא בחומר כרת, וא"כ אין ללמוד חייבי לאוין מאחות אשה דאית בה כרת ודו"ק, עי"ש מה שהאריך בזה בפלפולי דאורייתא. והנה בגמ' יבמות (דף ז' ע"ב) בהא דילפינן מיבמה יבוא עליה דאיסורי עריות אינן מתייבמות, פרכינן למ"ל קרא הרי אין עדל"ת שיש בו כרת, ומשני סד"א תיתי במה מצינו מאשת אח מה אשת אח מייבמה אף אחות אשה תתייבם, ופריך מי דמי התם חד איסורא הכא תרי איסורי, ומסיק הגמ' באיבע"א אתיא בהיקישא מדרכי יונה דאמר רבי יונה ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע, אמר קרא כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו, הוקשו כל העריות כולן לאשת אח מה אשת אח שריא אף כל עריות נמי שריין, כתב רחמנא עליה א"ל רב אחא מדפתי לרבינא מכדי כל עריות איכא לאקושינהו לאשת אח ואיכא לאקושינהו לאחות אשה, מאי חזית דאקשת לאחות אשה אקשינהו לאשת אח, איבע"א לקולא לחומרא לחומרא מקשינן וכו', עי"ש.

נודע מה שדנו האחרונים בהא דלחומרא מקשינן אם הוי דין וודאי או דין ספק, דהפמ"ג (בפתיחה כוללת ח"א אות י') כתב דהא דלחומרא מקשינן היינו משום דבספק אזלינן לחומרא, וכבר קדמו בספר זרע יעקב (בברכות דף כ' ע"ב, הביאו בספר הקובץ ריש פכ"ט מהל' שבת, וכן בבאר יעקב על השו"ע בחידושי כללות כלל מ"ה) דלפימ"ש הריטב"א דלענין קרבן לא אמרין הא דלחומרא מקשינן משום דשמא יביא חולין לעזרה, משמע דהא דמקשינן לחומרא הו"ל רק משום ספיקא עי"ש. וכע"ז אי' במגניי שלמה (פסחים דף ל"ב ע"ב, ד"ה ועוד) כמה שהקשו התוס' (שם ד"ה מעילה) דאדרבה משבועת העדות והפקדון אית לן למילף, דלחומרא מקשינן, והקשה המגניי שלמה דאדרבה מספיקא לא אמרין ליה קום ואייתי חולין לעזרה עי"ש, הרי דהא דלחומרא מקשינן הוא מספק.

דמתייבמות, וצ"ל דילפינן מהא דדרש ר"ע מה אחות אשה מיוחדת ערוה שיש לה היתר לאחר איסורה ואסורה להתייבם, כל העריות שאין להם היתר לאחר איסורן לא כ"ש, אלא דאכתי תיקשי היאך ממעטינן חייבי לאוין הרי י"ל דרך דומיא דאחות אשה דיש בו כרת אינה מתייבמת, וצ"ל דילפינן מהא דלא חילק הכתוב באחות אשה דיבם פחות מכ' רשאי ליבם, הרי דאע"פ דבפחות מכן כ' הו"ל הלאו דאחות אשה ככל הלאוין שהרי אינו בר כרת ואפ"ה אין בו יבום, ממילא שמעינן דגם באיסור לאו אין בו דין יבום.

נמצא דשמעינן מינה כסברת הריב"א דבעשה ול"ת אין הל"ת מתחזק מכח העשה, והא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה הו"ל רק משום דמאי אולמיה האי עשה וכו', וא"כ ב' עשין שפיר דוחה לל"ת ועשה וכנ"ל, מעתה סד"א דהיכי דאמרו לו אביו ואמו לחלל שבת ישמע להם, [או מצד דמצות כיבוד ומורא שהוא ב' עשין ידחו לל"ת], ע"ז הסמך הכתוב איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ה', דאפי' כשאמר לו אביו חלל את השבת אל ישמע לו, ודו"ק.

אלא דאכתי היה מקום לדחות דליכא להוכיח מהא דמקשינן לאחות אשה דנקטינן כר"י מא"י, די"ל דהא דמקשינן כל העריות לאחות אשה היינו משום דלחומרא מקשינן, לזה פתח הכתוב וידבר וגו' קדושים תהיו דהיינו שיתקדשו לפרוש אף מן המותר, דאע"פ דחצ"ש מותר מה"ת אין להיות נבל ברשות התורה, והיינו דלא דרשינן כל חלב לחצ"ש משום דצריך לה לאסור חלב כוי דספיד"א מה"ת לקולא, ומעתה דמה"ת בספיקא אזלינן לקולא א"כ לא אמרינן דלחומרא מקשינן, ועכצ"ל כמ"ש ר"ע וכנ"ל, וממילא דשפיר מוכח מקרא דכל אשר יעשה מכל התועבות וגו' דנקטינן דאין הלאו מתחזק וכנ"ל, ודו"ק.

ברשות התורה למלא כריסו בחצאי שיעורין זה אחר זה, עי"ש.

ואמרנו מכבר דלמ"ד דחצ"ש אסור מן התורה מקרא דכל חלב (יומא שם), א"כ אינו בכלל גדר ופרישה דקדושים תהיו, ומסתבר יותר לאידך גיסא דרמז קרא להא דאסרו חכמים חצי שיעור, וע"ז הזהיר הכתוב דאע"ג דחצ"ש מותר מה"ת מ"מ לא יהא נבל ברשות התורה לאכול איסורי תורה פחות פחות מכשיעור ע"י שיפסיק באכילתו ולא יאכל כזית בכדי אכילת פרס, וז"ש קדושים תהיו שיתקדש גם במה שמותר לו ולא יהא נבל ברשות התורה לאכול חצ"ש, ודו"ק.

נודע מש"כ המפ" דדין חצי שיעור דפליגי בה אם אסור מה"ת תליא בדין ספד"א, דבגמ' שם פריך ר' יוחנן לר"ל מהא דתנן כל חלב לרבות כוי וחצי שיעור עי"ש, והנה אי בעינן קרא לאסור כוי לא אייתר לרבות חצ"ש, נמצא דאי מה"ת ספיקא לחומרא מה"ת לא איצטריך קרא לאסור כוי דבלא"ה הוי מחמירין מספק, ואייתר קרא לרבות חצ"ש, אבל אי ספיקא מה"ת לקולא שפיר בעינן קרא לאסור כוי ולא אייתר קרא לאסור חצ"ש, ודו"ק, (עיין חוט המשולש פר' במדבר שער המים סוד"ה אכן, ובס' דברי אמת להגאון אב"ד פרעמיסלא, דרוש ז' עמוד ק"ו).

והשתא יבואר היטב המשך הכתובים, דכיון דאמה"כ כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם, ומינה ידעינן הקישא דר' יונה דהוקשו כל העריות זל"ג, ומשו"ה ס"ד למילף שאר כל העריות שיהיו מתייבמים דומיא דאשת אח, ועל כן צריך קרא דעליה למעט יבום באחות אשתו וילפינן מינה לכל העריות שאין מתייבמים, אלא דאכתי קשיא מאי חזית דאקשת לאחות אשה לחומרא דלא מתייבמות אקשינהו לאשת אח לקולא

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט בליל שב"ק העצל"ט

לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו, את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם אני ה'

בתוה"ק בפרשתן (ויקרא יח, א-ה) וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלוהיכם, כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה

שאמר כשתהיה בן ל"ג כו', כי שם זה הוא השם ל"ג, כנ"ל, עכלה"ק.

היוצא מדבריו הק' הוא, שהחטא גורם שתהיה שליטה לקליפות עלינו ועל מעשינו, ואף אם נקיים איזה דבר טוב עלולים הקליפות לחטפה לרשותם, ונמצא שכל מעשינו אך שקר המה, כי הם כמושלכים במדבר הפקר לכל העובר יחטפנה, ואין הם נשארים ברשותינו. וכששב האדם בתשובה צריך הוא להגיע לעבודה זו להכניס הכל לתוך שדה המשתמרת, ולהשיב שק"ר לשד"ה, וזה ע"י שם הקדוש וח"י שבזה ניצולים ומתגברים על כל אלו הכוחות.

והשמירה על קדושתם של ישראל מרומזת גם במצוות מזוזה שסגולתה היא שמירה ברוחניות ובגשמיות, ושמירה מן הקליפות שלא יחטפו מהם את המצוות. וכידוע מרביה"ק מוהרצ"א זי"ע (ראה אגרא דכלה, פר' לך, אות ז; דרך פיקודיך, מצוה רא, אות ה) שהביא מהמקובלים (ראה מגלה עמוקות, פר' ואתחנן, אופן ר"ד) דהאותיות הקודמות לשם הוי"ה הוא שם טדה"ד והאותיות שלאחריו שם כוז"ו שהם שמות המזוזה, והוא בגימטריא אני, יעו"ש, וזה הוי כעין שמירה על אותיות שם הוי"ה ב"ה הנמצא ביניהם, והיא שועמדת להם לישראל לשמור על קדושתם.

נקדים עוד מה שכבר עורר כ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע בדברי תוכחה ברמז הפסוק (עמוס ג, ד) הישאג אריה ביער וטרף אין לו, עפ"י הידוע מהאריה"ק (ראה ספר הליקוט, פרשת ויחי, ד"ה גור אריה יהודה; וראה מגלה עמוקות, פר' קרח; שם, פר' ואתחנן, אופן נח, בשם ספר כנפי יונה, ח"ג סי' נו; יימב לב, פר' חוקת) שיש רפ"ח ניצוצי קדושה שנפלו בין הקליפות ונרמז בהא דכתיב (בראשית א, ב) ורוח אלוקים מרחפת, אותיות 'מת רפ"ח'. והסמ"א רוצה להתגבר על הקדושה לחטוף מהקדושה ולהוסיף על דילי' שיהי' לה רפ"ח ניצוצין, ורמזו בקרא (בראשית מט, ט) מטר"ף בני עלית, וכאשר נכשל האדם חלילה בדבר עבירה ועון, אזי לא די שאינו מתקן את הרפ"ח ניצוצין, אלא שמוסיפים עוד מניצוצי הקדושה לרשות הטומאה ונהיה ח"ו בבחי' "טרף" שגורמים שילקה יותר בחסר.

אלוקיכם, ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'. לכאו' צ"ב מה שכפל לשונו 'את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו' וגו' ושוב אמר 'ושמרתם את חוקותי' וגו', כן יל"ב מ"ש 'אשר יעשה אותם האדם' וגו' הרי כבר פתח בכך שאמר 'את משפטי תעשו', ואמאי צריך לסיים לומר 'אשר יעשה אותם האדם' וגו'.

ויתבאר ובהקדם לכאר מאמר החכם מכל אדם בזמר אשת חיל (משלי לא, טו-טז) 'ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, זממה שדה ותקחהו מפרי כפיה נטעה כרם'. עפ"י מה שכתב רביה"ק מראפשיץ זי"ע שהיו היה יומא דהילולא דיליה, ובקדשים הלילה הולך אחרי היום, וכתב בספרו זרע קדש בריש פרשתן וזל"ק, באבן עזרא בענין השני שעירים, יעו"ש שאמר מתיבה שאחר עזאזל כשתהיה בן שלשים ושלוש תדענו, וכתב שם גם כן ענין שתי צפרים של מצורע שאחד משלח על פני השדה. וי"ל שמרומז בו, כי כשהחיצונים חוטפין מקדושה, עושין משדה שקר, כידוע שמרחיקין רגל הה' ונעשה קו"ף, ומאות ד' נעשה רי"ש, ואנו צריכין לחטוף מהם זה ולעשות משקר שדה.

וזהו ענין (ויקרא יד, ז) ושלח את הצפור החיה על פני השדה, וכן מה שכתוב כאן והשעיר וכו' לעזאזל יעמד חי, הענין כי בחינת ברית נקרא חי, ויש שם ל"ג מע"ב שמות שכתוב בקריאת שמע על תיבת 'בשדך', והוא וח"י, ועל ידי שם זה ניצולים מהמקטריגים ושאר ענינים ויצר הרע, וזהו שכתוב (במדבר כא, ח-ט) והיה כל הנשוק כו' והביט אל נחש כו', שמבין ומביט מה שעשתה לו הנחש, וח"י, יכוין שם וח"י.

והנה מדבר הוא מקום שאינו ישוב מהקדושה, רק מקום נחש שרף ועקרב, הקליפות, וצריך לעשותה שדה, ולכן כתיב שם וח"י בקריאת שמע על תיבת 'בשדך', שעל ידי שם זה נעשה שדה, דאל"כ היה מדבר ארץ לא זרועה, ושם זה מורה על יסוד, שנקרא חי, ואות ו' משם זה, מורה כי יסוד הוא מדה שישית, ולכן נשלח השעיר במדבר לעשות ממדבר שדה. וזהו מרומז בהאבן עזרא, תיבה שאחר עזאזל, הוא יעמד חי, כנ"ל, גם יעמד חי ר"ת גם כן ח"י, וזהו

הקדושה (ע' זוה"ק ח"א דף צ"ו ע"א; ספר הפרדס להרמ"ק, שער ערכי הכינויים, פרק יא, ערך כרם).
 וכל זה מרומז כאן כשבא לצוות על קדושתם של ישראל לשמור ולגדור עצמם מן העריות, פן יפלו תחת ממשלת הקליפה שתינק מהם כל דבר טוב ויהפכו שד"ה לשק"ר, ואמר את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו, פשוטו כמשמעו שישמרו כל המצוות ויתרחקו מן האיסורים, ושוב אמר ושמרתם את חוקותי היינו עשו שמירה לאותם מצוות שאתם מקיימים שיישארו בבחי' שד"ה ולא יהפכו לשק"ר חלילה ע"י שהטומאה תגזול מכם המצוות ח"ו, וזהו אשר יעשה אותם האדם וחי' בהם רצ"ל בכח שם וחי' יתגברו על הקליפות ויהפכו שק"ר לשד"ה, ופירש רש"י וחי' בהם לעולם הבא היינו שעל ידי שיהפכו שק"ר לשד"ה יהיו המצוות שמורים ברשותם לעולם הבא, ולא יהיה כח לטומאה לשלוט בהם ולחמום אותם מרשותם, וממילא יקוים בו גם וחי' בהם ולא שימות בהם היינו שלא יהיה בחי' מיתה שולטת על מצוותיו שקיים ותורתו שעסק ולמד. וכן יתקיים בהם אנ"י ה' שכאן מרומז השם ששומר על קדושת שם הוי"ה ב"ה שהוא קדושתם של ישראל, ועי"ז יהיו כל מעשיכם ומצוותיכם רצויים לפני אדון כל.

וזה שאמר הישאג ארי"ה נוטריקון אלול ראש השנה יום הכיפורים הושענא רבא, והרמז בזה שעבודת האדם באלו הימים הוא להעלות בחי' וטרף שיהיו בחי' ויהי פר"ח, להעלות כל הניצוצין הקדושים לתקנם ולהביאם אל מקור שורשם. ולזה אמר הכתוב הישאג אריה ועל מה הוא שואג על כי וטרף אין לו שחלף שיעלו כל הניצוצות הק' לתקן ולהביאם למקור שורשם, עוד גרעו יותר במעשיהם ונעשו בבחי' ו'טרף, וזהו גרמא בניזקין שלזה גלו מעל אדמתם, עכתוד"ק (וראה ד"ת גליון אלף שם"ה, בעידן רעד"ר משפטים תשכ"ג).

וזהו שאמר המשורר ותקם בעוד לילה והיינו שאם אין האדם מתנהג בקדושה כדבעי בלילות ומבלה לילותיו להבל וריק ח"ו, הרי שבכך מתווסף עוד כח לקליפות ותתן טרף לביתה, ובעוונותיו מגביר כח הטומאה שיהיה להם רפ"ט ניצוצות, אכן זממה שד"ה ותקחהו, שכאמור הטומאה חפצה ליטול שד"ה ולהפכו לשק"ר, ובכך גם לחמום לרשותה שיהיה אצלה רפ"ט ניצוצים וילקה בחסר, אכן עבודת הצדיקים הוא להפך שוב שק"ר לשד"ה, ואז אז 'מפרי כפיה נטעה כרם' היפוך בחי' מדבר, וגם כר"ם בגימטריא י' פעמים הוי"ה כנודע מספה"ק (ראה באר מים חיים, פר' משפטים), וזה מורה על בחי'

יום שב"ק

טבריה (בן הג"ר יונה מפעיה"ק), שביעי - הבחור הבר מצוה ישראל נ"י בן הרה"ח ר' אליעזר דיקשטיין מפעיה"ק (ב"ר יוסף מרחובות, וחתן להבחל"ח הג"ר יעקב קאפיל גרין זצ"ל), הבחור הבר מצוה שמעון נ"י בן הר"ר דוד מרדכי שטיין מפעיה"ק (ח"ר ישעי' רוס מפעיה"ק), אחרון - הגאון רבי דוד זאב רייך שליט"א רב של בית מדרשנו העתיק בעיה"ק צפת, מפטיר - הרה"ג רבי יעקב עזרא ראטה שליט"א מנאמני בית מרן שליט"א, הגבה - הרה"ח ר' ישראל ורטהיימר מפעיה"ק, גלילה - הר"ר שמעלקא מאיר מעיה"ק צפת.
 תפילת מוסף התפלל לפני העמוד - הרה"ג ר' ישראל לנדאו שליט"א רא"כ יורה דעה במרכז התורה.

שחרית התפלל לפני העמוד - הרה"ח ר' יוסף גליק מפעיה"ק. בעליות התכבדו, כהן - הרה"ח ר' יוסף ישראלי מב"ב, לוי - הרב משולם פייש לוי משגיח בישיבה"ק, שלישי - הרה"צ רבי יהודה יחיאל שיינפלד שליט"א האדמו"ר מטאלטשאווא ירושלים, רביעי - הרה"ג רבי ישראל גבריאל אדלר שליט"א אב"ד טארדא, חמישי - הרה"ג ר' יעקב גליק שליט"א מח"ס אכסוף נועם שבת, שישי - מרן שליט"א [אחר העליה נערך מי שברך לרגל הולדת הבת וקריאת השם להרב בערל ישראלי משגיח בישיבה"ק (ב"ר יוסף מב"ב, וח"ר ישראל ורטהיימר מפעיה"ק), ולהרב יחיאל גולן מקרית צאנז

תוכן התורה שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בשוה"ט עתיקא קדישא העעל"ט

יעשה אותם האדם וחי' בהם אני ה'. והאריכו המפו' לבאר כפל הלשון במקראי קודש הללו, כי לאחר שאמר את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו למה

בתוה"ק בפרשתן (ויקרא יח, ד-ה) את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלוקיכם, ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר

עווננו ויחיה לעולם הבא.

ואפ"ל עפ"י מה שהביא הישמח משה זי"ע (בריש פרשתן) בשם הרב מהארדני (הוא הרה"ק ר' יחיאל מיכל אב"ד קאוולע והארדני, תלמיד הבעש"ט הק', נסתלק בשנת תקי"ב), שפירש מאמר התנא (אבות פ"ג מ"א) עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו', וזל"ק בישמח משה, על פי מה שראיתי בשם הרב מהראדני דע מאין באת ולאן אתה הולך, על פי שנותנין עליו חומרי המקום שיצא משם, והני מילי כשדעתו לחזור (פסחים דף נ"א ע"ב), עכל"ק.

ביאור הדברים, דבגמ' בפסחים שם ההולך ממקום למקום נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם ולמסקנת הגמ' והתוס' שם דרק כאשר דעתו לחזור עליו לנהוג בחומרי המקום שיצא משם, וז"ש דע מאין באת, וכיון שנשמתך הוא חלק אלוקי ממעל, חצובה מתחת כסא הכבוד, מעצה צריך אתה לקבל עליך חומרי מקום שיצאת משם ולשמור על קדושת נשמתך, וכי תימא דאין דעתך לחזור, על זה אמר ולאן אתה הולך, כי שמא יש לך מקום לנוס שמה, הלא בעל כרחך אתה חי ובעל כרחך אתה מת, ונמצא דהוי זה כדעתו לחזור ולשוב שמה. ולכן צריך האדם לראות לשמור על קדושת נשמתו ולהחיותה בתורה ובמצוות.

ולפי"ז יתבאר שפיר, דזהו שאמר הכתוב 'את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלוקים', רמז בזה למה שאמרו דההולך ממקום למקום נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם, ולכן הזהיר הכתוב על קיום המשפטים והחוקות, יען כי צריך האדם לעשות ככל חומרי המקום שיצא משם, ועל כן עליו לקיים כל התורה והמצוות, וכי תימא דהני מילי דייקא כשבדעתו לחזור, על זה כפל הכתוב עוד ואמר 'ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'', ופירש רש"י לעולם הבא, וכיון שבעל כרחו עתיד הוא להחזיר נשמתו וסופו לשוב, על כן בהכרח הוא שיקיים 'ושמרתם את חוקותי ואת משפטי', והבן.

חזר ואמר ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם. גם לבאר מ"ש 'וחי בהם'.

וברש"י 'וחי בהם' לעולם הבא שאם תאמר בעוה"ז והלא סופו הוא מת. ולכא' יל"ב דמהו ההכרח לפרש וחי בהם על חיי עולם הבא משום דסוף אדם למות, הרי מצינו עוד ב"פ בתורה דכתיב 'וחי' ושם לא פירש רש"י דקאי על חיי עולם הבא, בפרשת נחש הנחוש (במדבר כא, ח) והיה כל הנשוך וראה אותו וחי, ושם בוודאי קאי על חיים ומות כפשוטו, וכמו"כ בפרשת ערי מקלט (דברים יט, ה) נאמר, ואשר יבא את רעהו ביער לחטב עצים ונדחה ידו בגרזן לכרת העץ וגו' הוא ינוס אל אחת הערים האלה וחי, ואמרו חז"ל (מכות דף י' ע"א) עבד לה מידי דתהוי ליה חיותא.

האמנם די"ל דשאני התם דנאמר שם מיתה, דבענין נחש הנחוש כתיב, וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל, וע"ז נצטוו להביט בנחש הנחוש, על כן הפירוש לחיים בעוה"ז, וכמו"כ בענין ערי מקלט כתיב שם פן ירדף גואל הדם אחרי הרצח כי יחס לבבו והשיגו כי ירבה הדרך והכהו נפש וגו', ועז"א שינוס לעיר מקלט וחי, הרי דמיירי קרא בחיי עוה"ז. משא"כ כאן דמדבר הכתוב בענין קיום המצות שפיר יל"פ דהכוונה לחיי העולם הבא.

וגם י"ל לאידך גיסא דגם בהנך פרשיות קאי על חיי עולם הבא, בנחש הנחוש דכיון שבא להם עונש זה על שהוציאו דיבה, על כן אמר הכתוב והיה כל הנשוך וחי היינו שיכופר להם אותו העון וחי לעולם הבא. וכן נמי יש לפרש בפרשת ערי מקלט, דאיתא בספה"ק ליתן טעם לדבר לכל רוצח מדוע הוא חייב מיתה, הן אם עלה בידו להרוג אדם, אין זה כי אם גזירה מן השמים שההוא יתחייב ונתגלגל הדבר על ידו, ונמצא דבאמת גברא קמילא קמיל, ולמה זה יתחייב כלל, אלא שהוא ע"ד מה שאמרו חז"ל (שבת דף ל"ב ע"א) מגלגלין זכות ע"י זכאי וחוב ע"י חייב, ונמצא כאן שהרג בשוגג הרי שצריך הוא כפרה על מה שנתגלגל החובה על ידו, ועל זה אמר הכתוב ונס אל אחת מן הערים האל וחי, והיינו שיכופר לו

מוסדוה"ק באלעד.

בזמירות בשוה"ט בעידן רעוא דרעוין התכבדו, ברוך א"ל עליון - הרה"ח ר' בערל וינברגר מפעיה"ק, דרור יקרא - הרב אלכסנדר גליק מפעיה"ק, שבת היום - הרה"ח ר' אליעזר דיקשטיין מפעיה"ק.

בעליות בתפילת מנחה התכבדו, כהן - הרה"ח ר' אשר כהן מפעיה"ק, לוי - הר"ר שמעון לעמל מפעיה"ק, שלישי - הרה"ג ר' יעקב הרבסט שליט"א רא"כ דברי יציב בקרית הבעש"ט פ"ת, גלילה - העסקן הרה"ח ר' יחיאל חנא לאנגסאם מנהל

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט בעידן רעוא דרעוין העל"ט

לא תעשו, ומנין שישבתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו, תלמוד לומר אשר ישבתם בה לא תעשו, ומנין שלא היתה אומה באומות שהתעו בו מעשיהם יותר מן הכנענים, תלמוד לומר וכמעשה ארץ כנען לא תעשו וכו', ומנין למקום שבאו בו ישראל וכבשו שהתעו בו מעשיהם יותר מכולם, תלמוד לומר אשר אני מביא אתכם שמה, ומנין שביאתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו תלמוד לומר אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו, ר' שמעון אומר הרי הוא אומר (ישעי' מא, ד) 'מי פעל ועשה קורא הדורות מראש', זימן לדור החייב שיבואו ישראל ויפרעו מהם, ע"כ.

הנה כל דברי המדרש הזה בלתי מובן הוא, תחילה מה שאמר שהמצריים והכנעניים היו הגרועים ביותר שבאומות, ובמקום שהיו ושכבשו ישראל היו עוד יותר גרועים, ואינו מובן מה באה התורה הק' ללמדנו 'קדושים תהיו', דלכאו' עפ"י סברא פשוטה היו צריכים לפרש מהיפוך להיפוך, שהגויים הטובים ביותר בעולם היו המצריים, והעדינים ומתנהגים באצילות וכו' ביותר המה הכנעניים, ועם כל זה הזהיר אותנו הקב"ה שהגם שטובים הם כפי מהותם, אכן כל זה הוא טוב אצל הגוים, לא כן בני ישראל אשר הם 'קדושים תהיו' יותר מהם, אכן לומר שלא יהיו היהודים כגרועים שבאומות וכי על זה צריך הכתוב להזהיר, הא מילתא דפשיטא היא.

וביותר תגדל הפליאה, במה שאומר שישבתן וביאתן של ישראל היא שגרמה להם, דאין לו פשר והסבר כלל, דמה אשמים בני ישראל ברשעתן הגדולה של האומות הרשעים. כן יש לבאר מה צורך לכל הקדמה זו בתורה 'כמעשה ארץ מצרים' וגו', ומפני מה לא היה די במה שאסרה תורה כל העריות

בתוה"ק בפרשתן (ויקרא יט, א-ב) וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם, ולעיל בסוף פר' אחרי (יה, ל) ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות מחוקות התועבות אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני ה' אלוהיכם, ויל"ב כיון שכבר מנה וציוה לפרוש מכל התועבות, מהו שחוזר ואומר 'דבר אל כל עדת בני ישראל קדושים תהיו', ומה בא להוסיף בזה.

במדרש (ויק"ר כד, ט) קדושים תהיו, יכול כמוני, ת"ל כי קדוש אני ה', קדושתו למעלה מקדושתכם. וכבר נאמרו בזה בלי שיעור פירושים, דלכאו' הוא תמוה מאוד, וכי שייך כלל 'יכול כמוני'.

עוד במדרש (ויק"ר כד, ד) שהסמיכו לכאן הפסוק (תהלים כ, ג) 'שלח עורך מקודש ומציון יסעודך, וצ"ב. לעיל בפר' אחרי (ויקרא יח, א-ה) וידבר ה' אל משה לאמר וגו', כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקותיהם לא תלכו, את משפטי תעשו ואת מצותי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלוהיכם, ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה' אלוהיכם. ורבו הדקדוקים בפרשה זו, מהו שכפל 'את משפטי תעשו וגו' ללכת בהם', ושוב 'ושמרתם את חקותי', ועוד קשה מהו 'אשר יעשה אותם האדם', מה בעי בזה, שהרי כבר פירש ואמר 'את משפטי תעשו' ומהו שוב 'אשר יעשה אותם האדם'.

בספרא כאן (פרשתא ח, אות ג-ה) מנין שלא היה אומה באומות שהתעו בו מעשיהם יותר מן המצריים, תלמוד לומר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו וכו', מנין למקום שישבו בו ישראל שהתעו בו מעשיהם יותר מכולם, תלמוד לומר אשר ישבתם בה

וכל איסורי תורה בכל העניינים, ואחר שכבר אמר ופירש 'ושמרתם את חוקותי' מה בעי כעת להוסיף בהקדמה זו של 'כמעשה ארץ מצרים וכנען'.

- כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו -

ועלה ברעיוני לפרש בזה, עפ"י מה שראיתי לכ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע (שפע חיים רעד"ר ח"ו, פרשתן, אחרי מאמר ו) שעמד לפרש עפ"י דרכו הפסוקים הנ"ל, 'כמעשה ארץ מצרים וגו', ותוד"ק דיש אנשים טועים לומר שהיצר הרע מצוי רק אצל אנשים גסים, אנשים נמוכים ופשוטים מאוד, שמסתובבים אצל אינשי דלא מעלי שאז יכול לבוא אליהם היצר הרע ולהתגבר עליהם להדיחם ולהסיתם להכשילם בכל מיני אופנים.

אבל האמת הוא מהיפך להיפך, כי חז"ל מלמדים אותנו (סוכה דף נ"ב ע"א) כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, ומי שהוא אדם פשוט ובעל מדרגה קמנה הרי שאף שבוודאי יש לו יצר הרע, אבל הוא קטן בערכו ואינו כלום, - וכן ביאר עד"ז הישמח משה זי"ע מאמר חז"ל (סוכה שם) שלעתיד לבוא הקב"ה שוחטו ליצר הרע, צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה, ואלו ואלו בוכים הללו אומרים איך יכלנו לכבוש הר גבוה כזה, והרשעים אומרים היאך לא יכלנו לפסוק חוט השערה הזה, ומבאר בקדשו דאכן כך הוא שהרשעים יצרו קטן ויבכו שהרי היה כחוט השערה והיאך לא יכלו לכבוש, כי על ידי מלחמה מועטת במעט התאמצות היו יכולים להתגבר עליו, אבל לצדיקים הוא באמת כהר גבוה, כי הרי כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, ולכן יבכו היאך יכלו לכבוש, ובהכרח שאין זה כלל מכוחם שלהם, כי אם בסיוע מאת הבורא ב"ה, ובכוחות עצמם לא היו יכולים לעמוד נגדו כלל (ראה תפלה למשה, קאפיטל י"ז).

ממשיך שם מרן אאדמו"ר זי"ע לבאר (אות ב), דוהו כלל גדול, וכן רואים ממה שתקנו חז"ל (מגילה דף ל"א ע"א) לקרות ביום הכיפורים במנחה בפרשת אחרי, לאחר כל עבודות יום הכיפורים את פרשיות העריות, ובתוס' שם (ד"ה במנחה) פירשו במעם הראשון לפי שנתאספים והנשים מקשטות מפני כבוד היום וצריך להזכיר שלא יכשלו בהן, ע"כ,

וכשנעמיק בזה הרי שהדבר מבהיל על הרעיון, כי הלא ביום הכיפורים ישנו לכל יהודי הרהור תשובה, וכולם מתענים ביום זה והוא יום גבוה ונעלה שמתדבקים בו בהשי"ת, ולמה צריך להזהיר על החמורות ביותר, ואמנם דייקא לכן מכיון שעלול האדם לחשוב בעצמו וכי יש לי עוד יצרא דעריות וכי צריך אני לעשות גדרים וסייגים, לכן דייקא תקנו לקרות פרשת עריות, כי אדרבה בכל מצב ובכל עת צריכים זהירות גדולה. ואמר מרן אאדמו"ר זי"ע כי 'ראיתי כן אצל צדיקים דגם בהיותם בני קרוב למאה שנים שכאילו מת ובטל מן העולם (אבות ה, כא) אעפ"כ נזהרו ביותר בשמירת עיניהם ולא הסתכלו חוץ לד' אמותיהם, ואם נכנסה ילדה קמנה כבת שלש לבית המדרש הרעישו ומחו על כך'.

ועוד מפרש (שם אות ד') מאמר חז"ל (ברכות דף ס"א ע"א) עה"פ (בראשית ב, ז) וייצר בב' יודי"ן, אוי לי מיוצרי אוי לי מיוצרי, שבא לומר שכמה שזוכה האדם להיות עובד ה' ולירא את ה' ולעבדו צריך יותר לפחד מיצרו הרע, וה'אוי לי מיוצרי' שווה תמיד ל'אוי לי מיוצרי', יעו"ש שהאריך מרן אאדמו"ר זי"ע כדרכי בקודש, ומפרש עניני פסח (אות ה') ועוד, ומסיים (אות י"ג) דז"ש הכתוב 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלוקיכם', שכשכבר זוכה האדם שיהיה שמו מיוחד עליו והוא במדרגה גבוהה וגדולה של קרבת אלוקים, דייקא אז הזכרו והקפידו שכמעשה ארץ מצרים וגו' לא תעשו, ולשון קדשו, 'כי גם מי שבטוח בעצמו שהוא דבוק בה' ושאינו מסיח דעתו מן התורה, גם הוא עלול ליפול כ"כ עד למעשים חמורים של הגרועים שבאומות'.

- ככל שעולה יותר צריך יותר לפחד ולעשות גדרים וסייגים -

שיחה זו ממרן אאדמו"ר זי"ע הוא משנת תשל"ח, וכן בפרשת קדושים (מאמר ד') משנה זו האריך שוב בענין זה, ומפרש שם (אות ח) הפסוק 'דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו', היינו שלא יחשבו שרק אנשים ריקנים וגסים הם צריכים לפחד ולירא שלא יכשלו, אבל אני וכי אעשה דבר האסור, דבוודאי לא יתכן כזאת, לכן הדגיש הכתוב אל כל עדת בני ישראל. והביא שם (אות ב') דברי הפתחי

תשובה (אבהע"ז סי' א' סק"ג) מהריטב"א (קידושין דף פ"ב ע"א) שאם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה טינא כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש, וכו' עי"ש, אלא שהריטב"א הקדוש אמר כן בדורות הראשונים, אכן כבר הורו לנו ולימדונו תלמידי הבעש"ט הק' שלא זו הדרך, 'ואדרבה הצדיקים הקדושים בשנות זקנותם חששו על עצמם עוד יותר מכל נדנוד עבירה [ועי' עוד בפר' אחרי (מאמר ד' אות ב-ג)] שהאריך ג"כ בזה בגדל השמירה והיראה מהחטא].

כי ככל שנלחם האדם יותר, ואם כבר התגבר על יצרו הרע וכבר היו לו הרהורי תשובה וקיבל על עצמו קבלות טובות לעשות כל מה שביכולתו, הרי שכמו כן צריך הוא יותר להזהר ולגדור עצמו, ואדרבה מרגלא בפי להמשיל הדבר, דמשל למה הדבר דומה, דאילו האדם אשר דר בית שבור וצריך קטן, ואין לו בביתו מאום כי אם כלי חרס פשוטים, והעניות בן בית אצלו, הרי שהוא אינו צריך לחשוש ולפחד מגנבים, כי הרי אין מה לגנוב הימנו. לא כן מי שביתו בית הדור ויפה, ואף כלים נאים ומהודרים לו, ויש לו רכוש והון רב, הרי שהוא צריך להרבות יותר שמירה וגדרים וסייגים לכל יבואו אל תוך ביתו לגנוב את אשר לו. כן הדבר בענייני רוחניות, שהיצר הרע הוא רוצה ליטול ולחמום דייקא במקום אשר יהיה לו מכך ריווח הרבה.

וכענין זה הביא מרן אאדמו"ר זי"ע שם בדברות קדשו (קדושים, מאמר ד, אות א) מאמר הגה"ק הרב מנאסויד זצ"ל שאמר 'דער בעל דבר מאכט זיך נישט מילכיג', וביאר דבריו שאין היצר הרע הולך לאנשים רשעים וקלים להכשילם, אלא דייקא כשיש ליהודי איזה התעלות או רוצה היצר לגנוב ולחמום זאת הימנו, ולכן 'כל עדת בני ישראל' מי שרק יהיה צריך לעשות גדרים וסייגים. - הרבה יש לנו ללמוד ולשנן ב' התורות הנ"ל (אחרי מאמר ו, קדושים מאמר ד) בכדי שנדע המעשה אשר נעשה והדרך נלך בה.

- אהרריה קרא לשם יעקב שגם כשבא למדריגה צריך להלחם ביצה"ר -

ולהנ"ל יפורש מאמר חז"ל (ברכות דף י"ג ע"א) הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, אלא מעתה הקורא

ליעקב יעקב ה"ג, שאני התם דהדר אהרריה קרא וכבר עמדנו בזה פעמים הרבה לבאר מפני מה באמת אהרריה קרא, ומאי שנא שם יעקב משם אברם.

וי"ל, דהנה ישראל מורה על מדריגה גדולה ודביקות בהשי"ת, דישראל אותיות 'ישר א"ל', וכן מורה על דביקות בתורה הק', כי ישראל נומריקון י"ש ש"שים ר"בוא א'ותיות ל'תורה (מגלה עמוקות, ואתחנן אופן קפו), והוא בחי' הכתוב (ישעי' מט, ג) 'ישראל אשר בכך אתפאר, לא כן שם 'יעקב' שהוא ע"ש (בראשית כה, כו) וידו אוחזת בעקב עשו, ועשיו נלחם עמו ומנסה להשפילו ולהכשילו בכל מיני כוחות ואופנים. והנה מצינו ביעקב (ב"ר סג, ו) שכבר במעי אמו רצה לצאת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ולכא' צריך ביאור דהא תינח מה שעשיו רצה לצאת לבתי עבודה זרה ובתי טרטירות, דמאחר שהיה רשע גמור מבטן אמו חפץ היה לצאת ולחטוא, אבל לשם מה היה יעקב מבקש לצאת, והלא במעי אמו היה נר דלוק על ראשו ומלאך מלמדו כל התורה כולה (נדה דף ל' ע"ב), ומה היה חסר לו שרצה לצאת לבית המדרש.

וביאר הענין הוא, כי ככל שנתעלה יעקב יותר הרי שזה לעומת זה כן ניסה עשיו הרשע יותר להלחם עמו, ועלה לו כל דבר בקושי רב, וכאשר איתא רעיון זה באריכות נפלאה בספה"ק ישמח משה (פר' תולדות) שעמד שם לבאר הרבותא של יעקב אבינו, והלא מבטן אמו צדיק היה, ומלאכים אשר אין להם נסיונות ישנם הרבה מאוד בשמים ממעל, וביאר בקדשו שרבותא דיליה הוא כי עשיו הרשע ניסה להתגבר עליו ונלחם עמו תמיד, ותדיר היה מחזר ומחפש היאך יוכל להכניס בו מזוהמתו וטומאתו, ובכל עת היה ליעקב מלחמה כבידה בכל כוחו שלא יפול חלילה ברשותו של עשיו הרשע, יעו"ש. ועל זה מורה השם 'יעקב' שהיה צריך להלחם תמיד בעקבו של עשיו שלא ידביק בו עשיו חלילה וזהמא וטומאה.

ולכן אהרריה קרא לשם 'יעקב', כי עלול האדם לדמות שאם כבר עלה ונתעלה לבוא למדריגת 'ישראל', וכבר שב בתשובה שלימה וקיבל על עצמו קבלות טובות שוב אין צריך להלחם ביצר הרע, על כן אהרריה קרא, להורות כי אדרבה דייקא בעת הזאת

ומבקש להמיתו, שנא' (תהלים לו, לב) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה שעוזר לו לא היה יכול לו, שנא' ה' לא יעזבנו בידו. והיינו כי היצר הרע גדל עם האדם, ומעתה לכאן קשה היאך יוכל האדם להתגבר עליו ולנצחו, על זה הבטיחנו חז"ל (שבת דף ק"ד ע"א) הבא ליטהר מסייעין אותו, וכשילחם תמיד ויוסיף לעצמו שמירה גדרים וסייגים, אזי אף שאכן 'כשאני לעצמי מה אני', אבל מכל מקום 'אם אין אני לי מי לי' כמאמר הלל הזקן (אבות א, יד), ושניהם אמת, כי הבחירה החפשית מסורה ביד האדם, אם עושה לעצמו גדרים וסייגים אז מסייעין אותו מן השמים, ולעומת זאת גם אם אין האדם מציב שמירה לעצמו הרי שגם זה מסור ונתון בידו. אם האדם בשעה שצריך הוא להלך ברחוב העיר יודע ומתיירא לעצמו פן ישל, כי הלא הוא מכיר במצבו ויודע כי עין רואה ולב חומד וכו', ומתיירא שמא יפול, ולכן הוא משתדל לעשות לעצמו סייגים שיראה פחות, והיראים יותר מסירים את בתי העיניים והמשקפיים מעל עיניהם שלא יוכלו כמעט לראות, הרי שבכך הוא בכלל 'בא ליטהר' שמסייעין אותו בסיוע רב מן השמים.

- זה לעומת זה עשה האלוקים ובמקום הקדושה מתגברת הטומאה -

ומעתה יתבאר בפשטות, דהנה במצרים באו לשם כבר אברהם ושרה, ואחר שנים בא גם יוסף הצדיק יסוד עולם, ובכל מקום שבאו שם יהודים יראי שמים וצדיקים, אזי בבחי' 'זה לעומת זה עשה האלוקים' (קהלת ז, יד) נעשה בחי' 'יצרו גדול הימנו', וגם כח הטומאה והזוהמא נתגדלה שם, והיה יותר מכל העולם, כי כל כוחות הטומאה עזבו את כל העולם ואמרו נלכה ונרדה למצרים כי לשם יבואו היהודים בני א"ל חי זרע אברהם ויעקב, וכל המזיקים וכו' באו שמה. ומזה אכן נפלו בני ישראל ונתקיים בהם (תהלים קו, לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, ונפלו עד למ"ט שערי טומאה כגודע, והוציאים הקב"ה 'גוי מקרב גוי', ואף שהיו שם אהרן והזקנים, וביניהם גם זקנים שעוד הכירו את יעקב אבינו, מכל מקום נתגבר עליהם היצר הרע בכל מיני כוחות עד שרח"ל נפלו כל כך למצב נמוך וירוד עד למאוד.

יבוא היצר הרע באופן גדול יותר וינסה בכל מיני אופנים להכשילו. וככל שמתעלה האדם במעלות גבוהים יותר הרי שצריך הוא להזהר יותר ויותר ולהוסיף זהירות ע"ג זהירות, כי לא יוכל לדעת שמא יחטוף היצר הרע כל מה שיש לו, ועל כן עליו להוסיף לעצמו עוד ועוד גדרים וסייגים לכל יפול ויכשל.

ומיד בעת מתן תורה אמר השי"ת (שמות יב, ג-ה) כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, היינו דייקא בחי' 'יעקב' זהו שתגיד גם 'לבני ישראל', והם דברים הקשין כגידין (שבת דף פ"ז ע"א), כי דייקא אצל 'ישראל' מתגבר היצר הרע אצלם במאוד מאוד והמלחמה אצלם גדולה וחזקה יותר. ואמר 'אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים', היינו שראיתם אותות ומופתים והתגלות אלוקים, ככתוב (שמות יד, לא) וירא ישראל את ה' הגדולה, ודרשו חז"ל (מכילתא בשלח טו, ב) ראתה שפחה על הים שלא ראה יחזקאל בן בוזי בנבואתו, ודווקא כיון שבאתם למדריגה עליונה כזו, לכן 'וייראו העם את ה'', כי הבינו בני ישראל אז דמאחר ש'ירא ישראל' היינו בחי' 'ישראל' הרומז למעלה יתירה ועלו ובאו למדריגה כזו, א"כ גם היצר הרע גדל עמם, ומתוך כך נתייראו נתפחדו 'וייראו העם' מה יהיה אתנו, דעד שעלה בידם לעשות תשובה ויצאו ועזבו את טומאת גילולי מצרים, הנה כעת מיד יתגבר עליהם היצר הרע. לכן אמר להם השי"ת 'אתם ראיתם וגו' ואשא אתכם על כנפי נשרים', שהרמתי אתכם למעלה ממדריגתכם באתערותא דלעילא, 'ואביא אתכם אלי', ולכן ועתה דייקא 'אם שמוע תשמעו', דייקא אחרי שעליתם כל כך עשו לכם גדרים וסייגים 'ושמרתם את בריתי' שתוסיפו שמירה גדולה על שמירה, ורק כך יהיה 'והייתם לי סגולה מכל העמים'.

וזהו כלל גדול בתורה בכל עת ובכל זמן, ורואים זאת בחוש, כי ילדים קטנים אין אצלם היצר הרע גדול כל כך, וכפי שגדל יותר וזוכה האדם יותר לקיים מצוות, שכבר מניח תפילין ועוסק בתורה וכו', אז מתחיל היצר הרע להפריע ומתגבר תמיד יותר ויותר, ועומד עלינו 'ככסלא לאוגיא' ואינו עוזב את האדם.

לכן אמרו חז"ל (סוכה דף נ"ב ע"ב; קידושין דף ל' ע"ב) אמר רשב"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום

וקוב"ה ואורייתא וישראל חד (זוה"ק ח"ג, פר' אמור דף ע"ג ע"א), ויכולים הם להתעלות יותר ויותר, דייקא עליכם מתגבר היצר הרע באופן הגדול ביותר, עד כדי כך שינסה להכשילכם ולהשליכם לשאול תחתיה עד שתשארו ריקם ערום ועריה בלא כלום.

לכן הקדימה ופתחה תורה ואמרה כמעשה ארץ מצרים וגו', והיינו שיראו ויסתכלו בדבר הזה שהגויים אשר ישבו אצלם הם היו הגרועים שבאומות, ודייקא ישיבתם של בני ישראל אצלם היא שגרמה להם כי זה לעומת זה עשה האלוקים, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, ומאחר והיה שם קדושה על כן נתגברה כח הטומאה כנגד זה, וכן ארץ כנען שהם הגרועים שבאומות ביאתן של ישראל גרמה להם, ודייקא כשבאו בני ישראל נעשו הם הגרועים שבגרועים, דמאחר ועליתם ובאתם שמה בקדושה ובטהרה עילאה בהשתוקקות והתעוררות עצומה, על כן התגבר היצר הרע ביותר לעשות ולערוך מלחמה קשה כנגד זה, ומתוך כך ידעו בני ישראל שדייקא להם הוצרך הכתוב להזהיר על מעשים הללו.

וזהו שכפל הכתוב לומר את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם דייקא אח"כ אחר שכבר עליתם במדרגה דייקא אז צריך ושמרתם את חוקותי וגו' יותר ויותר, כי מתחילה לא היה צריך שמירה כ"כ, ודווקא אחר העליה שכבר קיבל על עצמו קבלות טובות, וכבר עבר חודש ושניים כראוי להיות, וכבר כבש היצר תחתיו וקיים 'את משפטי תעשו וגו' ללכת בהם', דייקא אז 'ושמרתם' להוסיף משמרת ושמירה ע"ג שמירה עוד גדר ועוד סייג.

- שם 'אדם' מורה על התגברות הנפש הבהמית נגד הנשמה האלוקית -

ויבואר אומרו 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' עפ"י מאמר הרה"ק הרר"ב זי"ע הביאו בספה"ק גועם מגדים (פר' ויקרא, ד"ה עוד לאלוק מילין; והוא במגיד דבריו ליעקב, אות כ"ט ורמ"ז) שמבאר בשם המין האנושי שנקרא 'אדם', והוא ע"ש שהוא בשר ודם, ולפי מעם זה הו"ל לקראו בשר או דם, ולמה נוסף האל"ף, אלא שאכן החומר הוא בשר ודם בלבד ונמשל כבהמות נדמה, והגוף עצמו הוא כפגר, אבל

וה"ה בארץ כנען, כיון שהיו צריכים ישראל לבוא שם, לארץ ישראל אשר כבר הובטח לאברהם אבינו שנאמר לו (בראשית יג, יז) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, ואח"כ ליצחק אבינו שלא יצא כלל מארץ ישראל ועבד את השי"ת בעבודתו הקדושה שם, וכך גם ליעקב אבינו, אזי זה לעומת זה נתאספו שמה כל הקליפות והזוהמות הגרועים ביותר, וכל התועבות, דמאחר ובארץ הקדושה עיני ה' אלוךך בה (עפ"י דברים יא, יב) והיא גבוהה מכל הארצות גבוה מעל גבוה, ואין תורה כתורת ארץ ישראל (ב"ר טז, ד) ושם הקדושה והשראת השכינה, הרי שגם הטומאה יודעים מזה ועל כן זה לעומת זה מתקבצים ובאים שמה כל הקליפות יותר מכל העולם כולו.

ז"ש הספרא שטומאת המצרים והכנענים גרועה מכל האומות, ודווקא ישיבתן וביאתן של ישראל גרמה להם, שאם לא היה שם קדושה ויהודים יראים ושלמים הרי שלא היתה הטומאה שם גדולה כל כך, אלא כמו כל הגויים הרשעים, אכן כיון שהיו שם מבני ישראל ובני לוי, שלמדו תורה כל העת, הרי שמיד נתעורר בחי' זה לעומת זה, וכל הקליפות והזוהמות נתקבצו ובאו לשם להילחם ולהתגבר ולהתענות את בני ישראל, והוא הדין בארץ כנען מכיון שהוא מקום קדוש וגבוה מעל גבוה 'זה' שוכן בציון' (ויאל ד, כא) על כן דייקא זה שבאו בני ישראל שמה הרי שזה לעומת זה נתגברה בה כח הטומאה כל כך.

- בני א"ל חי צריכים זהירות וציווי יותר מהגויים הנמוכים -

דבר זה מלמדנו התורה הק' לפני פרשת עריות, שלא ידמה האדם וכי אותי צריכים להזהיר ולצוות על דברים כאלו, והרי אפי' הגויים הגסים והירודים, אם אינם אוכלי אדם וכדו' נוהרים בזה, ומפני מה צריך להזהיר על מעשים מכוערים אלו, לכן הקדימה תורה ואמרה שדייקא לבני ישראל צריך להזהיר על כך, כי הגויים שאין שייך בהם ענין קדושה ואינם יכולים לעלות מעלה מעלה עליהם אין הטומאה מתגברת כל כך, כי מה ירויחו כוחות הטומאה אם יטמא הגוי יותר ממה שהוא, לא כן אתם בני א"ל חי שקבלתם התורה, 'ואתם הדבקים בה' אלוכם' (דברים ד, ד),

ומתנפל עליו יותר ויותר, כי כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו.

ולכן אמר הכתוב 'ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם', שיראה שתמיד הא' הוא כמו הד"ם, והד"ם כמו האל"ף, ואם מתגבר בחי' אל"ף המורה על 'ואאלפך חכמה' (איוב לג, לג) וזוכה לדביקות בהשי"ת ולתורתו, הרי שגם הד"ם מתגבר, ולכן צריך תמיד גדרים וסייגים. ואם ישאל א"כ מה יעלה בסופו ועד מתי יהיה כך שיצטרך תמיד להלחם עוד ועוד, על זה מסיים הכתוב ואומר וחי בהם אני ה', שאם ילחם עוד ועוד ויעשה כל מה שביכלתו, הרי שלבסוף אני ה' יעמוד לעזרו ולסייעו, ויסייעו אותו מן השמים.

- אל תאמן בעצמך עד יום מותך -

כן הוא הענין בריש פר' קדושים, דאחר שמסיים לצוות כל הפרשה ומסיים 'ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות מחוקות התועבות וגו' ולא תטמאו בהם', אחר שכבר עשה האדם כל מה שצריך ויכול, ובא למדריגה זו וקיבל על עצמו שלא יהיה ח"ו כגוי, כי אם כיהודי החפץ להיות ירא ושלם וכו', דייקא לאחר מכן צריך לצוות עוד קדושים תהיו, שיוסיף עוד פרישות וגדרים וסייגים, כי מי שמונח בתוך הלכלוך והזוהמא ח"ו הוא אינו צריך לגדרים, כי אם אדרבה רק מי שעולה ומתעלה יותר ויותר וזוכה לקרבת אלוקים, דייקא עליו מתגבר היצר הרע עוד ועוד, ולזה צריך הוא לאזהרת 'קדושים תהיו'.

וז"ש המדרש יכול כמוני וכו', היינו שאם ישאל האדם למה הוא כך, התירוץ הוא, כי ילוד אשה נברא באופן כזה שעד יום מותו ילחם עם היצר הרע אשר הוא לא י שקוט ולא ינוח ותמיד בכל עת ינסה להכשילו, ובוודאי שהיצר הרע של הצדיקים ובני העליה הוא סוג אחר של יצה"ר, כי כל אחד הוא לפי בחינתו, אבל כידוע מובא אפי' על הבעש"ט הק' אשר הוא עיר וקדיש מן שמיא נחית ואין לנו שום השגה אחד מיני אלף בו, אך מכל מקום מובא כן (ראה נתיב מצותיך בהקדמה; נוצר חסד אבות פ"ד מ"ד; זוהר חי פר' יתרו לך פ"ט), שלפני הסתלקותו נענע בשפתיו ושמעו שאומר 'אל תביאני רגל גאוה', ובוודאי הוא בחי'

הנשמה הוא החלק אל"ה ממעל, אשר אלוקי נשמה שנתת בי, וכל הנופח מעצמו הוא נופח (ספר הקנה, בראשית), ונתן הקב"ה באדם נשמה חלק אלוק ממעל, והקב"ה הוא 'מפליא לעשות' שמחבר הגוף והנשמה יחד, וזהו א' דם הא' הוא החלק אלוקות והנשמה, וה' דם' הוא הנפש הבהמית, הגוף שמושך את האדם למטה לעומת הרוח, אשר ורוח האדם עולה הוא למעלה ורוח הבהמה יורדת למטה (עפ"י קהלת ג, כא), כי הגוף מושך את האדם לתאוות העולם הזה הבליו ושפלותו, יעו"ש.

וכמו"כ 'אדם' מרמז על מדריגה עליונה בבחי' אדמה לעליון (ישעי' יד, יד), ומאידך הוא מלשון אדמה כי מן האדמה לוקח, כי הנשמה היא 'אדמה לעליון' והגוף הוא הנמשל לאדמה. ותמיד בכל עת ישנה מלחמה כבידה בין הגוף לנשמה וכדברי האור החיים הק' הידועים (ויקרא טז, א) שהגוף והנשמה נלחמים תמיד ותריבוהו מריבה גדולה, זה מושך למטה וזו מושכת למעלה. ולכן נקרא שמו אדם כנ"ל, להראות שזה לעומת זה עשה האלוקים. וככל שחלק ה'נשמה' גדול כך גם חלק התאוה וכו' גדל, ואם ידמה האדם שכיון שזכה להשגה גדולה והשיג יותר תורה ולמד מסכתא או שניים וגמרים, ואף יותר מזה, וכבר קיבל נשמה וצורה גבוהה יותר, ושוב אינו צריך לפחד יותר, הרי שידע שלא כן הוא כי גם הנפש הבהמית בחי' דם' גם היא נתגדלה והוגבהה יותר, וכאשר רואים זאת בחוש שככל שעולים ומתעלים כך מתגבר יותר הצד שכנגד כי הא' והד"ם הולכים יחד זה לעומת זה.

ורביה"ק מוהרצ"א זי"ע בספר הק' בני יששכר (מאמרי אדר, מאמר ב, אות ח) הביא הידוע דיש ד' רבתי בפסוק (דברים ו, ד) שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, ולעומת זה יש ר' רבתי בלא תשתחוה לא"ל אחר (שמות לד, יד), יעו"ש מה שביאר לדרכו. ולענייננו י"ל, שמרמז ענין האמור, כי הד' מורה על דעת, ככתוב (דברי הימים א כח, ט) דע את אלוקי אביך ועבדהו, וככל שיגדל יותר הד' שנכנס האדם ומתקרב יותר ויותר להבורא ב"ה, הרי שזה לעומת זה מתגבר גם בחי' הסט"א ה'א"ל אחר, ונלחם

אחרת מיצר הרע שלנו, אבל כאמור למדנו שאין היצר הרע מניח לאדם עד יום מותו ממש ועד בכלל.

ואמרו חז"ל (אבות ב, ד) אל תאמן בעצמך עד יום מותך, שהרי יוחנן כהן גדול שימש שמונים שנה בכהונה גדולה ולבסוף נעשה צדוקי (ברכות דף כ"ט ע"א), וכי יש לנו השגה לאיזה דרגה נתעלה עד שזכה ליכנס שמונים שנה לבית קדשי הקדשים ועשה העבודה לפני ולפנים, וא"כ מוכרח שהיה יותר גדול ממלאך, שכן מתבאר בחז"ל (ירושלמי יומא פ"ה ה"ב) עה"פ (ויקרא מז, יז) וכל אדם לא יהיה באהל מועד, שאפי' המלאכים שנאמר בהם (יהזקאל א, י) ודמות פניהם פני אדם לא יהיו באהל מועד, ורק צדיקים שאינם כלל בגדר אדם והם גדולים ממלאכי השרת, הם יכלו לעבוד העבודה בקודש הקדשים, ועכ"ז לבסוף נעשה צדוקי, ורואים מכך שאין גבול ליצר הרע.

וזהו שאמרו במדרש כי קדוש היינו להיות קדוש לגמרי בלי שום יצר הרע זהו רק אני ה' אלוקיכם וקדושתו למעלה מקדושתכם, וכל יצור נברא כל אחד לפי מהותו מתגבר עליו היצר הרע, וצריך הוא לעשות גדר וסייג ולהרבות זהירות שלא יבוא לדבר עבירה ח"ו.

וזהו יכול כמוני היינו שתוכלו לבוא למדריגה זו שלא תצטרכו עוד לגדר וזהירות, תלמוד לומר אני ה' קדושתו למעלה מקדושתכם, שזהו רק הבורא ב"ה בעצמו, אבל ילוד אשה מוכרח תמיד להוסיף גדרים וסייגים ולהזהר, ואם יירא האדם ויאמר א"כ אנה אני בא, לזה המשיך ואמר אני ה' מסייע ועוזר להבא ליטרה, והקב"ה עוזר מן השמים שיוכל האדם להזהר ולהתקדש, להטהר ולהינצל מיצר הרע.

- הבא ליטרה מסייעין אותו -

לכן קורין פרשה זו בימי הספירה אחר שכבר יצאו ממצרים, וכבר היה לנו התעלות וגדלו וגבהו במעלה יתירה, שדייקא אז צריך יותר פרישות וגדרים וסייגים, ולכן הסמיכו במדרש הפסוק ישלח עזרך מקודש, ולעיל כתיב 'ענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלוקי יעקב' והורה הכתוב שיזכור האדם הא דאהרריה קרא לשם 'יעקב', כי גם אחר מדריגת 'ישראל' עדיין וידו אוחות בעקב עשיו להלחם עמו, וכי ישאל האדם היאך יהיה לו עזר ותקוה, ע"ז אמר ישלח עזרך

מקודש - מקודש מעשים שבך שאם ינסה האדם להתקדש ויעשה כפי מיסת כוחו ויכולתו, או אז יעזרהו הקב"ה ומציון יסעך ויתן לו סיוע מן שמיא עד שיעלה בידו לכבוש את היצר הרע.

דבר זה שייך תמיד בכל הבחינות עולם שנה נפש, ככל שהאדם גדול יותר בזה, וכן ככל שהימים נעלים וגבוהים יותר, ימי התעלות והתרוממות, הרי שזה לעומת זה ישנו התגברות כח הטומאה, וכן ככל שהמקום קדוש יותר מתגבר שם היצר הרע, ולא נאריך בזה כעת, אכן זהו כלל גדול בתורה שתמיד צריך לבכות ולהתחנן לפני השי"ת 'אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממנו', שגם אחר שכבר זוכה למשהו בבחי' 'רוח קדשך' ול'ריח של קדושה' צריך הוא יותר לפחד ולהזהר לכל יאבד זאת ולא יפול לרשת היצר הרע.

- דברי הכנה והתעוררות לפסח שני ולל"ג בעומר -
השבוע הבעל"ט שבוע גדול הוא, תחילה יום פסח שני, אשר כ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע הביא שם בדברי תורתו (רעד"ר פר' אחרי, מאמר ו, אות ה) שפסח שני מראה שלכל איש מישראל יש לו תיקון ואף אחד לא נאבד ח"ו, כי גם הטמא לנפש ומי שהיה ב'דרך רחוקה' (במדבר ט, י) שהוא בבחי' הכתוב (ישעי' נז, יט) 'שלום שלום לרחוק ולקרוב' וגו', ומורה על מי שנפל רחוק מאוד, מכל מקום הבורא ב"ה בעל הרחמים לא יטוש ה' את עמו ומרחם וחס עלינו, ולזה נתן לנו את פסח שני שיוכל כל אחד לשוב ולתקן כל מעשיו, יעו"ש בדבריו המלהיבים.

ויורמו בהא דאמרו בגמ' (פסחים דף ו' ע"ב) משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על הפסח שני וכו', ונכתוב ברישא דחודש ראשון (פרשת פסח שני) והדר ניכתוב דחודש שני (פר' הפקודים) א"ר מנשיא בר תחליפא משמיה דרב זאת אומרת אין מוקדם ומאוחר בתורה. ויתכן שזה בא לרמז על כך, שלכאוף יתמה האדם הא כיון שעבר זמנו הרי שבטל קרבנו, ואם איחר המועד ידמה האדם הרי יודע אני היאך אני נראה ועד כמה נתלכלכתי בזהמת החטא, ולא התנהגתי כדבעי, ומתוך כך ידמה כי כבר אבדה תקוותו ובטלה סברתו, לכן דייקא פסח שני הוא המלמדנו שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ורק אחר

שכבר כתב פרשה של חודש שני כתב פרשה של חודש הראשון, כי על ידי תשובה לעולם אינו מאוחר, וכמו שבתורה הוא כך, הרי שכמו"כ הוא בכל העולם שנה ונפש, כי כל העולם מתנהל עפ"י התורה, ונמצא שלעולם לא אבדה תקוותו של כל איש מישראל, ולעולם אינו מאוחר מידי, ועד יום מותו תחכה לו אם ישוב מיד תקבלו.

ובפרט בימים גבוהים כאלו, ובהמשך השבוע חל ל"ג בעומר הילולא קדישא דהתנא האלוקי הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, ועיקר היו"ט של רשב"י הוא שקירב את כל בני ישראל והוא שהליץ יושר בעד כולם, וכאשר האריכו הרבה בספה"ק בלי שיעור, שרשב"י מלמד זכות על כל איש מישראל, וכדחזינן בגמ' (שבת דף ל"ג ע"ב) שמתחילה כשיצאו רשב"י ורבי אלעזר בנו מהמערה והענישו את האנשים יצאה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חזרו למערכתכם, ואח"כ כשיצאו שוב היה רבי שמעון רק מרפא ורואה אך טוב על ישראל, את הנקודות הטובות שבכל יהודי שמקיימים ומחבבים המצוות. וכלל ישראל חשים ומרגישים זאת ובאים ומבקשים רחמים על ציונו, ורבי שמעון עומד להליץ יושר על כל יהודי איך שלא יהיה ומבקש עליו לפני השי"ת.

ועכ"פ ימים אלו גבוהים וקדושים מאוד בקדושה עילאה, ועל כן צריך יותר ויותר לעשות גדרים וסייגים, ולנצל הזמנים להתעלות ולהתקרבות להבורא ב"ה.

נודע מאמר הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע כשם שהקב"ה לכל כך רבי שמעון לכל, וזאת צריך למודעי דכשם שהשי"ת הוא בכל מקום ובכל זמן בבחי' עולם שנה נפש, ומלא כל הארץ כבודו לית אתר פנוי מיניה, כך צריך לידע שלא ידמו שאם אין הוא נוסע למירון נמצא מפסיד מכך, דהאמת הוא שכל אחד שיודע ועוסק בתורה הק' ואינו רוצה לבטל, כי הנסיעות וכו' יפריעו לו מלימוד התורה, הרי שאין שום ספק בדבר שרבי שמעון הקדוש פועל עבורו בכל מקום ובכל זמן. וכידוע ממרן הבעש"ט הק' זי"ע שאמר כי במקום שמחשבתו של אדם שם הוא, והרי הבעש"ט הק' הוא תלמיד תלמידו של רשב"י הק', וכדרמזו בספה"ק (דגל מחנה אפרים, פר'

בשלח) בפסוק (שמות יד, ה) ובני ישראל יוצאים ביד רמה, ומתרגמינן 'ברי"ש גלי', ר"ת רבי שמעון בר יוחאי, ורבי ישראל בעל שם. ומכיון שכן כשעומד האיש הישראלי ומהרהר מרבי שמעון מקדושתו ותורתו, הרי שגם הוא יכול לפעול הכל.

וזהו רבי שמעון לכל היינו בכל מקום. ואם מתיירא ליסע כי יודע בערך מצבו, וכל שכן כשאינו רוצה לבטל תורה, כי לימוד התורה הק' הוא יותר מהכל, הרי שכל זה רואה גם רבי שמעון - כי מי שאינו מאמין באמונה שלימה בכך שרבי שמעון צופה ורואה את כל היהודים, ובוודאי כל היהודים היראים והשלמים הרי שהוא לא יפעל כלום גם אם יהיה בתוך המערה וחבל על מירחתו ונסיעתו.

רבי שמעון הוא מליץ יושר על כל בני ישראל ואומר להקב"ה שידון את ישראל לפי רשעת הגויים, וזהו שיסד הפייטן רבי שמעון לביא זי"ע 'וחרב הוצאת מתערה שלפת נגד צוררך', שרבי שמעון הקדוש אומר בוכ"ע, היהודי הגרוע ביותר והרשע הגדול ביותר הריהו עדיף אלף אלפי פעמים יותר מהגוי הטוב ביותר, ולפי ערך הגויים הרי ש'ועמך כולם' צדיקים' (ישעי' ס, כא) וכולם נחשבים 'ערליכע יודן'.

וזהו שאמר רבי שמעון בספרא אמר רבי שמעון - יודע אתה למה עשה השי"ת שיהיו המצריים הגרועים ביותר מכל האומות, הרי הוא אומר מי פעל ועשה קודא הדורות מראש זימן לדור החייב שיבואו ישראל ויפרעו מהם, כי עשה הקב"ה כן את הגויים רשעים כאלו כדי שיהיו היהודים טובים מהם, כי אם היו הגויים רשם 'ערליכע גויים', והיו מקיימים ז' מצוות בני נח וכו', היה ח"ו קטרוג גדול על בני ישראל, והשי"ת אשר רחמיו על כל מעשיו לא אבה בזאת, כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו לא יעזוב (תהלים צד, יד), אשר על כן עשה את הגויים גרועים כל כך, וא"כ יעשה ק"ו שאם לגויים ואומות העולם יש להם טובה וברכה מכל שכן וקל וחומר שיהיה ליהודים טובה וברכה עד בלי די, וע"ד הנודע מאמר רביה"ק מוהרצ"א זי"ע (מאמרי תשרי, מאמר יב, אות ד) אודות מה שאמרו חז"ל (ב"ר מז, ה) כאן עשה ק"ו בן הגבירה מבן השפחה, יעו"ש, ולפי רשעת

הגויים הרוצחים והטמאים וזוהמתם הרי שבוודאי בני ישראל כולם טובים מהם.

וזהו המליצה הישרה שאמר רבי שמעון בספרא ובוזה הליץ יושר על עם בני ישראל. וזהו 'וחרב הוצאת מתערה שלפת נגד צורריך', רצ"ל שאומר להקב"ה שידון את בני ישראל כלפי ולפי רשעת הגויים הצוררים אשר משנאיך נשאו ראש על עמך יערימו סוד (תהלים פג, ד), ותראה כי בני ישראל כולם צדיקים הם, אלא שיש טועים ומותעים שאין יודעים, אכן מכל מקום כנגד רשעת הגויים הרי ש'ועמך כולם צדיקים'. ודבר זה פעל רבי שמעון, ולכן יום ל"ג בעומר הוא יומא דרחמי ויום טוב, ורשב"י מעורר הרחמים בכל דור ודור, בכל עת ובכל שעה. יעזור השי"ת שכל אלו העולים והולכים לרבי

מוצש"ק

תפילת ערבית התפלל לפני העמוד - הרה"ג רבי יעקב גליק שליט"א מפעיה"ק מח"ס אכסוף נועם שבת.

ויהי נועם נשבת במוצאי שבת. לקראת שעת חצות במוצאי שבת קודש התפשטה הידיעה המרה אודות פטירתו של רב האי גאון וצדיק, אור נערב, מגזע אראלים ותרשישים, ה"ה הגה"צ רבי יחזקאל שרגא דוד היילפרין זצ"ל, דומו"צ בית מדרשנו בשכונת רמות בירושלים עיה"ק, ומראשי ישיבה"ק לצעירים שפע חיים בירושלים עיה"ק מיני אז היווסדה זה למעלה משלושים שנה. אשר שבק חיים לכל חי בדמי ימיו אחר תקופה קצרה של יסורים קשים אשר קיבלם באהבה.

המנוח זצ"ל היה קשור בעבותות של אהבה לכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע, ולהבחל"ח כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, אשר מימי תורתם שתה בצמאון, והתבטל בפניהם כחסידי קמאי. אף שימש כצינור המשפיע להרעיק טללי תחיה, תורה תפילה וחסידות, לצעירי הצאן בהעמדת והחדרת יסודות החסידות ותורת ההתקשרות לצדיקים. היה ראש המדברים בכל מקום כאשר לאורו וזיוו נהנו רבים וטובים, כל חייו היו מקשה אחת של תורה חסידות ויראת שמים טהורה שחפפה עליו כל היום, כאשר רבות עוד ידובר ויסופר אודותיו במקהלות החסידים.

יום ראשון פר' אמור י"ג אייר

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין

שמעון ינצלו בכל הדרכים, איך והיכן שהולכים, כי לכולם יש רק כוונות טובות ורצון טוב לעלות ולשפוך שיח לבם לפני אבינו שבשמים בזכות התנא האלוקי, וכמו כן גם מי שנשאר בביתו, או משום שאינו יכול לעלות או משום שחפץ להשאר ללמוד וכו', על כולם יגן זכות התנא האלוקי רשב"י, ויתקבלו התפילות לרחמים ולרצון, שומר ישראל שמור שארית ישראל, היינו אפי' מי שהוא רק בבחי' 'שארית ישראל', שגם הוא אל יאבד, כי כנגד הגויים הרי שכל היהודים זכאים הם ואומרים שמע ישראל. השי"ת שומע תפילות ותחנונים ישמע בקול תפילתנו, ויה"ר שיתהפכו ויגבהו הימים הללו, ויהיו ימי רחמים ורצון, ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

להבחור הבר מצוה שמעון נ"י בן העסקן הרה"ח ר' יוסף דוד מפעיה"ק (ב"ר מרדכי מב"ב).
אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר יחיאל לוק מפעיה"ק (ב"ר שלמה מפעיה"ק, וח"ר יוסף שטיגליץ מפעיה"ק).

לערך השעה 11.00 לפנה"צ נסע מרן שליט"א לירושלים עיה"ק, להשתתף בהלווית הגה"צ רבי יחזקאל שרגא דוד היילפרין זצ"ל דומו"צ קהלתנו הק' ברמות ומראשי ישיבה"ק לצעירים שפע חיים בירושלים, בן להבחל"ח הגה"צ גאב"ד ראדומישלא שליט"א, וחתן להבחל"ח כ"ק האדמו"ר מסטראפקוב שליט"א.

בשעה 12.00 הגיע מרן שליט"א לבנין בית מדרשנו הגדול בקרית צאנז בירושלים עיה"ק, ונכנס לחדרו. עם הגעת המיטה להיכל בית המדרש - בבנין אשר שם הרביץ תורה ויראה רבות בשנים לצעירי הצאן, בישיבה"ק לצעירים שפע חיים משך למעלה משלושים שנה ברציפות - נכנס מרן שליט"א להיכל בית המדרש להשתתף במשא ההספדים וההלויה קורעת הלב.

ראשון המספידים היה אביו כ"ק הגה"צ גאב"ד ראדומישלא שליט"א, אחריו הספיד בדברים חותנו כ"ק האדמו"ר מסטראפקוב שליט"א, אשר ביכו בדמעות שליש את האבידה הנוראה והצדיקו עליהם את דין שמים.

דברי נהי ומספד, משולבים בדברי התחזקות ואמונה נשא כ"ק מרן שליט"א, וזהו תוכנם:

והנה מן השמים חפצים לעורר אותנו לפשפוש המעשים ולתשובה שלימה, שיתבונן האדם מה מצבו בעולמו והיכן הוא עומד, ועל כן תוקעים בקול תקיעה גדולה מן השמים, ומריעים בתרועות הרבה, ועל כן הצדיק אבד ומפני הרעה נאסף הצדיק.

אמנם בקשתינו הוא כי ואין איש הוא הקב"ה שנקרא איש, וכדאיתא בחז"ל (במדב"ר ט, מד; וזה"ק, פר' נח, דף ס' ע"א; פר' שמות, דף ב' ע"ב; ועי' פרדר"א, פרק לט) בפסוק (שמות א, א) איש וביתו באו, שהקב"ה נקרא איש, וע"ד מה שנא' (שם טו, ג) ה' איש מלחמה, ותפילתנו לפני הקב"ה שהלא מוטב לעורר אותנו על ידי אור עליון שיתנוצץ בנו רוח טהרה בבחי' בחי' שם על לב דהיינו שהשי"ת ימול את לבבנו לאהבתו ויראתו, לרומם אותנו ולהזריח בלבבנו התעוררות תשובה, כי הלא ברגע אחד יכול הקב"ה לעורר אותנו לתשובה ולפשפוש המעשים. ברם כשאין זוכים או אז מגיע ההתעוררות ע"י שבר בת עמי, בצורת צרה פקודה ובקול תרועה. והיינו טעמא דהצדיק אבד יען כי ואין איש שם על לב שאין הקב"ה מעורר אותנו על ידי שיעורר לבבנו לתשובה שלימה אליו.

ועל דא גופא קא בכינן, מפני מה לא זכינו שיקוים בנו מאה"כ (דברים ל, ו) ומל' ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' א"כ כל לבבך ובכל נפשך - או אז - למען חייד, תוכלו לחיות בלי אסונות ומשברים, שיקרבנו השי"ת אליו ברוח נדיבה להתעורר לתשובה טרם יהיה האסון והצרה, והלא על ידי רוב המכות והצרות גם כאשר מעוררים לרגע אין ההתעוררות מתקיימת, כי אי אפשר לחנך ילדים קטנים על ידי הכאה ועונשים, כי אז לא יהא בהם שום רושם לטובה כי אם לזמן מה, ובחלוף איזה זמן ישכחו ויחזרו לסורם, ועל זה קונן הנביא ואמר (ישעי' א, ה) על מה תוכו עוד תוסיפו סרה, וכל זמן שהיו צדיקים קדושים עיני העדה היו מגינים על הדור ובתפלתם פעלו בשמי מרום שעל ידי שיושפע לבני ישראל רחמים וחסדים יטיבו מעשיהם, ולא על ידי צרות ותגבורת הדינים (ראה מגורת זהב, פרשת עקב, ד"ה והרב הישיש, בשם ספר מאמר מרדכי מהרה"ק רבי מרדכי לעטניר זי"ע, מגדולי תלמידי הרה"ק מלובלין זי"ע, פרשת שלח, ד"ה עד מתי לעדה).

אמרו חז"ל (שבת דף ק"ו ע"א) אחד מבני החבורה שמת ידאגו כל בני החבורה, ולעת כזאת קשתה עלי הדיבור ואין אנו מוצאים את הדיבורים הראויים להגיד, וככל שנרבה לדבר עדיין לא נוכל לבטא את הכל.

עולם הפוך ראיתי, הלא בדרכו של עולם הבנים הם מלווים את הוריהם למנוחת עולמים אחר מאה ועשרים במלאות ימיהם ושנותיהם עלי אדמות, והנה כאן נתהפכו הדברים כשההורים מלווים את בנם.

אכן על אף הכל אין בני ישראל חלילה מקשים קושיות ובאים בטרוניות לפני הקב"ה. והגם כי נתרבו הקושיות, ואין בנו מי שיוכל לפתור החידות ולהבין דרכיו ית"ש, כאשר הכל הוא מוסתר בסתרי סתרים, עכ"ז זהו מדריגתם הנשגבה של ישראל קדושים אשר מאמינים באמונה פשוטה ויודעים בבירור כי 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט א"ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא' (דברים לב, ד).

מרגלא בפומיה של כ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע לחזור על מה שאמר הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע (ראה שיחות הר"ן, אות רכ) שלפני ביאת משיח יהיה קשה להתחזק באמונה כמו שקשה להתהלך על קיר חלק. אחר כך הוסיף, שלא יחשבו שכוונתו למדרגות באמונה, אלא לאמונה פשוטה, עכד"ק.

הכתוב אומר (ישעי' נו, א) הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין וגו', יפורש, דהנה כאמור יודעים ומאמינים אנו שכל דרכיו משפטיו א"ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, אכן בגודל ההסתר פנים שאנו שרויים בה שהוא הסתר בתוך הסתר אין אנו מבינים מאומה, ואף משה רבינו ע"ה משה איש האלוקים עמוד התורה כבר שאל (ברכות דף ז' ע"א) מפני מה צדיק ורע לו רשע וטוב לו, ואמר לו הקב"ה (שמות לג, כ) לא תוכל לראות פני, והלא אין אנו כלפי משה רבינו אפי' לא כיתוש קטן כלפי אותו רעיא מהימנא קדישא. ואמנם הקושיא הוא גדולה כל כך ווי לאנג נאך, הלא כל הסימנים וכל חבלי משיח המוזכרים בחז"ל על זמן הגאולה הכל כבר נתקיים, ועד מתי זה עוד נהיה נתונים למכה כשאסון רודף אסון, וצרה רודפת צרה, צרה פקודה ואחרת נסמכת.

מרגלא בפומיה דכ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע, וכה דרש גם בחומש רש"י האחרון שדרש ברבים, שאמר 'הייתי באושוויץ משך שנה שלימה, ובאותם הימים הרגו הרשעים ימ"ש קרוב לשלושים אלף איש מישראל בכל יום, ולא ראיתי שנהיה שם אף בעל תשובה', עכד"ק, ומה נעני אנן אבתרייהו ומה נאמר ומה נדבר, בחשכות הדורות אשר הוא צרה כפולה ומכופלת.

אמר הכתוב (ירמ' לא, יד) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, דעיקר בכייתה של רחל הוא, דאם היו בני ישראל מתעוררים לתשובה על ידי הצרות והאסונות, ומכח התרועות והזעקות היו באים לכלל תשובה שלימה, או אז לא היה בכייתה גדולה כל כך, אכן 'מאנה להנחם על בניה כי איננו', שהנה גם אחר הצרה והרעה עדיין לא נשתנה מצבם מאחר שנשתקעו כל כך ונפלו מטה מטה, ואין האסון ומקרה הרע עושה עליהם רושם כי אם לרגע.

והנביא מקונן ואומר (איכה א, טז) עיני עיני ירדה מים כי רק ממני מנחם משיב נפשי, כי אילולי היו מתעוררים לתשובה על ידי הצרה והאסון, הרי שהיה בזה נחמה פורתא, כי הגם שהצרות ניתכות והאסונות פקודות, ברם על ידי התשובה שמתעוררים בעקבות האסון מתקרבים יותר ויותר להשי"ת, ברם כאשר רחק ממני מנחם משיב נפשי ואין מתעוררים לתשובה על דא קא בכינן ועיני עיני ירדה מים.

האבידה גדולה ועצומה לא רק למשפחה הנכבדה, הוריו החשובים שליט"א, חמיו שליט"א, ובניו הרבנים שליט"א, אלא גם לכל קהל עדתנו גדול השבר עד מאוד, אבידה שאין לו תמורה, אמנם כאמור חלילה לנו ואין אנו שואלים קושיות ושאלות על הנהגתו ית"ש.

כבר הזכירו ודיברו כאן הרבה בשבחו ואין צורך לחזור על הדברים. אפשר להוסיף נקודה אחת מה שראינו אצלו בחוש קיום מאמר חז"ל (סוכה דף מ"ט ע"ב) כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים, והלא באיש ציבור שיש לו מגע ומשא עם אנשים בקהילה וכן עם הרבה מאות תלמידים במשך

השנים, כמעט שלא ימלט שלא יהא נגדו איזה מענות וטרוניות זה בכה וזה בכה, לא כן היה אצל הנפטר החשוב כאשר כתלי בית המדרש יעידו ויוכיחו, כי מיני אז הקמת היכל הישיבה זה למעלה משלושים שנה, היה מרביץ תורה בכל השנים ולא פסיק פומיה מתוך התחדשות והתרעננות, וכל רואיו ושומעיו נקשרו אליו מתוך אהבה וקרבת הלב כי מצא חן בעיני אלקים ואדם, ולכל זה זכה על ידי יראת שמים וערליכקייט. כמו גם כל התחייבות שקיבל עליו החזיק בהם בכל לבו ונפשו, וכאשר היה כמה וכמה פעמים שאמר לי שאינו יכול להגיע כל כך מאחר ומחוייב הוא לבית המדרש ויש עליו עול ציבור, ונעניתי אליו שאכן אדרבה ימעט מלבוא ויתעסק בצרכי הציבור והרבים. וכן היה בכל התחייבות שקיבל עליו שעשאם בכל רמ"ח איבריו, ובכל לבו ונפשו.

המחותן שליט"א הזכיר בהספרו מאמר חז"ל (קה"ר יב, יב) בשעה שאדם נפטר מן העולם הקב"ה אומר למלאכי השרת ראו מה הבריות אומרות עליו, כשר היה, ירא שמים היה פלוני זה, מיד מטתו פורחת באויר. הרהרתי הכונה דאם חלילה אין האדם כדבעי אין לו הזכות לבוא לפני האבות הק', אכן מי שהוא אדם כשר ורוח הבריות ורוח המקום נוחה הימנו, ויראתו על פניו תמיד, הרי הוא מטתו פורחת באויר דהיינו שיש לו הזכיה להתעלות ולבוא אל אבותיו הקדושים, ומספר ומודיע להם המתרחש כאן בהאי עלמא, ויש בידו הכח לפעול עבור עם בני ישראל שכבר יאמר הקב"ה די לצרותיהם של ישראל.

הזכירו כאן מקודם ברמז שמו של הנפטר שהוא ר"ת שד"י, והוא עולה כעת למעלה ומעורר בחי' הכתוב (בראשית מג, יד) וא"ל שד"י יתן לכם רחמים, כפרש"י מי שאמר לעולמו די יאמר לצדותינו די, כי כבר נתמלא כל הבגד כולו קרעים, ואין בנו עוד הכח לסבול. בוודאי יהיה שליח נאמן לבקש ולהעתיר לפני כסא הכבוד שינחם הקב"ה ויחזק כל הלכבות הנשברות מבני המשפחה והן כל הקהל מסביב, הרופא לשבורי לב יחבש לעצבותם, נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם וגו', כי לקחה מיד ה' כפליים (ישעי')

מ, א-ב), ולקינו די והותר בכפל כפליים הן צרות ברוחניות והן צרות בגשמיות. ויעמוד הוא למליץ יושר לכולנו שנוכל להתחזק ולהוסיף אומץ.

הנה ימים קדושים ונעלים באים, ויעזור השי"ת ויתאפשר להיות לימי ששון ושמחה, ויקויים הפסוק (תהלים קיג, ז) מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון, ודייקא כשנמצאים במצב הירוד ביותר אשר שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ במננו (שם מד, כו) דייקא אזי רומם הקב"ה לברו אותנו ויוציאנו מבור גלות, וכאשר אמר התנ"א רשב"י בזה"ק (פר' ויקרא, דף ו' ו

ע"א) שאומר הקב"ה אנא הוא דאוקים להון, וכביכול יתכופף הקב"ה לרומם את כלל ישראל ולא ימתין עד שיתרוממו מאליהם.

יעזור השי"ת שנוכה לעת הזאת תיכף ומיד, באשר כשל כח הסבל ואין בנו הכח לסבול לא יום אחד, ואפי' דקה אחת עוד בגלות הוא כבר זמן רב מדי. ישלח הקב"ה נחמה בשלימות, ויהיה מנחם ציון ובונה ירושלים, שלא נדע עוד מצער, כי אם אדרבה מרובה מדה טובה, ויקוים הכתוב (ישעי' נב, ח) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון במהרה בימינו אמן.

אייר, ל"ב בעומר.

האדמו"ר מסטראפקוב: אצל כ"ק אבי זצ"ל היה שהרשעים אמרו להם שילכו ליד הנהר וישכבו שם על האדמה, וכולם עשו כן, והיו בטוחים שבתוך רגעים אחדים יורים בהם למוות, אבל לאחר כמה דקות שהיה שקט הרימו ראשם וראו שכל הדייטשן ברחו מהם, והבינו שהשתחררו, וזה היה בפסח שני.

מן שליט"א: עם כל ההסתר פנים הגדול והנורא, ראו אז גם השגחה פרטית על כל אחד שהיה צריך להישאר. **האדמו"ר מסטראפקוב:** מיד אחר כך נכנסו לבתים והמשרדים של הדייטשן, וכל אחד תפס ממה שראו עיניו, והתחילו לאכול, ואבי זצ"ל עורר אותם ואמר: עד עכשיו היה מותר לכם לאכול טריפה, אבל עכשו כבר אסור, ואמר להם שיאכלו רק פירות... הוא מצא שם איזה כובע והלביש, וכן חגר עצמו עם איזה חבל במקום אבנט, ואמר ששוב צריכים להקפיד על הלבוש... כשראה שאחד מביט על הכובע שמצא שם, שאל אותו אם זה מוצא חן בעיניו, ואמר שכן, ואבי נתן לו מיד את הכובע... ולעצמו חיפש אחר כובע אחר עד שמצא איזה כובע ישן ומרופט...

מן שליט"א: צדיקים לא אבדו את הדעת... מן אדמו"ר זי"ע מיד כנשתחרר הלך לטבול במעיין סמוך... ובלייל שבת כבר ערך שולחנו...

האדמו"ר מסטראפקוב: היו שם זמנים שכל ההרגשים היו סתומים, שאפילו לא היו יכולים לבכות. אחותו של אבי זצ"ל גם נשארה בחיים, הם היו אחיות מאב, כי זקני הגה"ק רבי ישכר דוב מאונגוואר היה בזיו"ר חתן הרה"ק מהרא"ש מסטראפקוב זי"ע, ובזיו"ר חתן הרה"ק רבי יחיאל נתן מבארדיוב זי"ע, ואבי היה נכד שינאווא ואחותו היתה נכד גארליץ. והיא סיפרה לי שלאחר המלחמה היו לה כאבי שיניים, ואמרו לה שמרן זי"ע נמצא לא רחוק משם, ונסעה אליו ואמרה לו על משפחתה, ועל מכאוביה, ואמר לה מרן זי"ע שזה יעבור, ועשה תנועה עם ידו, והכאבים חלפו.

מן שליט"א: זקני הרה"ק מרודניק נסע לשינאווא

בסיום דברות הקודש, נמשכו עוד ההספדים, שנשמעו מפי הגאון רבי מנחם מענדל פוקס שליט"א רב דקריית שומרי החומות ברמות, בשם תושבי רמות. ומפי בניו הרבנים הרב חיים יוסף שליט"א מב"ב, הרב אשר ישעי' שליט"א מבית שמש, הרב יחיאל מיכל שליט"א מבית שמש, והרב שלמה זלמן שליט"א מב"ב וכן מפי חתנו הרב חיים זייבאלד שליט"א מבית שמש. לאחר מ"כ הספידו גם אחיו, כ"ק האדמו"ר מברעזאן שליט"א. ובשם ישיבה"ק לצעירים שפע חיים בירושלים השמיע דברי פרידה גיסו הגה"צ רבי חיים מיכל הלברשטאם שליט"א רב דחסידי סטראפקוב ומנה"ר ד"שיבה"ק לצעירים, אשר אף ביקש הימנו מחילה בשמו בשם כל צוות הישיבה, ובשם מאות התלמידים שהתחנכו תחת ידו בשלושים השנים, וכן בשמם של מתפללי בית מדרשנו ברמות.

אחר אמירת הקדיש והקריעה, ליווה מן שליט"א את המיטה כברת דרך, והמשיכה מסע הלוויה עד להר הזיתים שם נטמן סמוך ונראה לציון זקנו הגדול כ"ק הגה"צ רבי אלחנן הלפרין זצוק"ל מראדומישלא, כשכ"ק מן שליט"א מלווה את המיטה עד אחר סתימת הגולל.

בהר הזיתים ערכו ההקפות כנהוג, ואמרו י"ג מידות של רחמים, אחר סתימת הגולל הניח מן שליט"א עפר ואבן על גבי הקבר. לאחר צדיקו הדין אמר אביו הגה"צ גאב"ד ראדומישלא שליט"א קדיש. לאחר מ"כ הספידו בדברים קצרים אחיו הרה"ג רבי מרדכי שליט"א רב ביהמ"ד קהל חסידים בביתר, וכן חתנו הרה"ג ר' יעקב מאיר הלברשטאם שליט"א מירושלים - נכד כ"ק מן שליט"א.

אח"כ עמדו הכל בשורה, ועברו האבלים, וניחמם מן שליט"א בברכת התנחומים.

מן שליט"א שוחח מעט עם המחותר כ"ק האדמו"ר מסטראפקוב שליט"א, ונביא כאן מתוכן השיחה: **האדמו"ר מסטראפקוב:** בפסח שני היה יום השחרור של כ"ק אבי זצ"ל מהרשעים במלחמה.

מן שליט"א: מן אדמו"ר זי"ע השתחרר ביום י"ז

ואמר על עצמו שהוא חסיד שינאווא.

שמעתי ממרן אאדמו"ר זי"ע שאביו הרה"ק מרודניק זי"ע נסע פעם עם בנו הרה"צ רבי נפתלי זצ"ל אל דודו הרה"ק משינאווא זי"ע, וביום השבת ראה הרה"ק מרודניק את בנו רבי נפתלי שהוא נרגש מאד, ושאלהו לסיבת הדבר, וסיפר שבהיותו על יצועו בלילה בא אליו בחלומו זקנו מרן הדברי חיים ואמר לו שלדעתו מוטב שהוא ואביו לא יעלו לתורה היום, אלא הוא ואביו יעלו אחד להגבהת הס"ת ואחד לגלילה, ואמר רבי נפתלי שהוא אינו יודע מה זה ועל מה זה, ועל כן הוא נרגש. אמר לו אביו, כי פלא הוא שכן אף אליו בא מרן הדברי חיים בחלומו ואמר לו כדברים האלה. ונדברו ביניהם שלא לגלות זאת לשום אדם. אכן בשעת קריאת התורה לא כיבד הרה"ק משינאווא את אחד מהם בעליה, אלא נתן לאחד מהם הגבה ולשני גלילה, ויהי לפלא.

לאחמ"כ נסע מרן שליט"א לחדרו שבבנין בית מדרשנו, כשמרן שליט"א נעצר בפתח בית המרש, שם למדו בהתמדה אברכי כוללי מבצר התורה, והביע מרן שליט"א קורת רוחו המרובה מקול התורה הנשמע ומהדהד ברמה. לערך השעה 6.30 אחה"צ חזר מרן שליט"א לביתו נאוה קודש.

יום שני פר' אמור י"ד אייר 'פסח שני'

בתפילת שחרית אמרו 'אבינו מלכנו', ולא אמרו 'למנצח' ו'בית יעקב' לרגל פסח שני. אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר מיכאל שר מפעיה"ק (כה"ר מנחם אהרן מפעיה"ק, וחה"ר אלכסנדר גליק מפעיה"ק). אח"כ נכנס לקו"פ מוה"ר שמואל בורד הי"ו מנהל כוללי הש"ס, ומסר לו מרן שליט"א מכתב המלצה מיוחד לרגל נסיעתו לארה"ב למגבית עבור החזקת עמלי התורה בכוללי הש"ס.

בערב קיבל מרן שליט"א קהל, בין הנכנסים היו שלוחי הקודש הרה"ג ר' יעקב אברהם ברגר שליט"א נכד כ"ק מרן זי"ע וראש כוללי הש"ס בקרית צאנז נתניה, הרב חיים גולדשטיין שליט"א מח"ס שפע קודש יחד עם המנהל מוה"ר שמואל בורד הי"ו אל הקו"פ, לקראת צאתם לארה"ב למגבית מיוחדת בקרב אנשי שלומינו בארה"ב עבור המוסד הקדוש - "כוללי הש"ס".

מרן שליט"א התעניין על זמן הנסיעה עוד קודם ל"ג בעומר, ואמר הרי נוסעים במטרה חשובה לקיים דברי התנ"א רבי שמעון שאמר 'ח"ו שתשתכח תורה מישראל', וזה היתה המטרה שהקים מרן אאדמו"ר זי"ע את כוללי הש"ס להעמיד ולהקים דור של גדולי תורה בישראל גם בדורינו אנו. מרן שליט"א הזכיר את מה שכבר דיבר בעידן רעוא דרעוין בביאור מאמרו

של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע 'מה הקב"ה לכל אף רבי שמעון לכל', דהענין מה הקב"ה כבודו מלא עולם ובכל מקום שורה שכינתו אף רבי שמעון בר יוחאי בכל מקום שעוסקים בדברי תורתו פועל רשב"י עבורם ישועות וכל מילי דמיטב.

מרן שליט"א אמר שהמפורסמות אינם צריכים ראייה, ובקרב אנ"ש ידוע שכוללי הש"ס היו בבת עינו של כ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע וחביב עליו ביותר, ובוודאי יעמוד זכותו לשלוחי הקודש לברכה והצלחה ורוב סייעתא דשמיא, שיפתחו התומכים וכלל אנ"ש את לבם לעמוד לימין עמלי התורה המופלגים ושיוכלו עוד להגדיל ולהרבות מוסד קדוש זה.

כן התעניין מרן שליט"א אודות התשורה המיוחדת, ענין סגולי לשמירה והצלחה שיתנן בעז"ה לנדיבים בעם, ואמר כי עצם הדבר שזוכים לסייע לכוללי הש"ס זו הזכות והסגולה הגדולה. מרן שליט"א הוסיף בדברי חיזוק למזכי הקודש, שמוסד זה היה המוסד היחיד שלקח מרן אאדמו"ר זי"ע העול הגדול על עצמו להמציא את המלגות לאברכים מדי חודש בחודשו, ונמצא כי אתם שלוחי דקמאי ושלוחו של אדם כמותו ממש. והאציל מברכות קדשו לסייעתא דשמיא בכל מעשי ידיהם לרוב, ושלא יהיו כל מניעות בעבודת הקודש, ויזכו לרומם כבוד וקרן התורה.

יום שלישי פר' אמור ט"ו אייר

לפנה"צ הגיע מרן שליט"א לשכונת רמות בירושלים עיה"ק לניחום אבלים על פטירת המחותן הגה"צ רבי יחזקאל שרגא דוד היילפרין זצ"ל דומו"צ בית מדרשנו ברמות ומראשי ישיבה"ק לצעירים שפע חיים בירושלים. וישבו שם, אביו כ"ק הגה"צ גאב"ד ראדומישלא שליט"א, אחיו הרבנים הגאונים: רבי יעקב מאיר שמחה שליט"א ראש כולל מהר"ש ענגיל, האדמו"ר מברעזאן שליט"א, רבי מרדכי שליט"א רב ביהמ"ד קהל חסידים בביתר, רבי שלמה זלמן שליט"א ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק, רבי אהרן שליט"א ראש כולל קאסאן בבית שמש, רבי ברוך יהושע שליט"א מירושלים, ובניו רבי חיים יוסף שליט"א מב"ב, רבי אשר ישעי' שליט"א מבית שמש, רבי יחיאל מיכל שליט"א מבית שמש, רבי נחום שלמה זלמן שליט"א מב"ב, רבי נפתלי צבי שליט"א מבית שמש, רבי יקותיאל יהודה שליט"א מפעיה"ק, רבי יעקב מאיר שליט"א מחיפה, מרן שליט"א נחמם בדברי תנחומים, ונביא כאן מתוכן השיחה:

האדמו"ר מברעזאן: הוא לא אז ולא רצה לעשות כלום בלי לשאול את מרן שליט"א... גם בבית החולים ראינו זאת כמה פעמים במצבו הקשה.

מרן שליט"א: חותני זצ"ל היה אומר על כגון דא, 'תם מה הוא אומר', תם היינו למעלה בלשון פולין, והיינו שהעיקר הוא מה שאומרים למעלה.

גאב"ד ראדומישלא: בני המנוח נולד ביום היא"צ של הרה"ק משינאווא, ו' טבת, ונתנו לו השם 'יחזקאל

אמנם זה אפשר רק כשכל מהלך החיים הוא באופן כזה, ולא רק בשעת מעשה.

האדמו"ר מברעזאן: יש גם ביטוי שאמר לאחר הסתלקות אחד מבניו, שאדם מרגיש טפיחה חזקה על שכמו כשהולך ברחוב, ברגע הראשון זה כואב לו והוא מתרעם, אבל כשהוא מסתובב ורואה שזה נעשה לו על ידי ידידו ואוהבו, הוא מתנחם...

מרן שליט"א: שמעתי שאמר זאת אחר פטירת בנו רבי מאיר נתן, שאמר זאת לנכדו היתום הרה"ק רבי שלמה מבאבוב שהיה אז ילד קטן כשנסתלק אביו. הוא גם למדו לומר קדיש 'יתגדל ויתקדש שמיא רבא'.

בניו: כשנודע לאבי על חוליו, אמר לאחד הילדים שהוא קבל 'א' מתנה פון הימל'...

פעם כשהגיע שמועה לא טובה להרב משאץ זצ"ל על פטירת אחד מבניו, והיה אז אצלו זקנו הגה"צ רבי שמואל זצ"ל, אמר לו הרב משאץ, שמואל, תאמרו לי איזה בשורה טובה אפילו שאינה אמיתית...

מרן שליט"א: הוא אמר לו, 'זאג שוין אפעס א גוטע זאך', מה שלא יהיה...

בניו: זקנו הגה"צ רבי אלחנן זצ"ל היה אומר שהרה"ק מציישעשינוב היה מברך 'בשורות טובות אמיתיות ומשמחות', והוא הסמיק שני הדיבורים הללו...

האדמו"ר מברעזאן: שלא יצטרכו להגיע לבשורות שאינן אמיתיות...

בניו: אבינו היה תמיד משתמש במטבע הלשון הזה, שיהיה 'בשורות טובות אמיתיות ומשמחות'.

האדמו"ר מברעזאן: זקני רבי שמואל התחיל אז לספר איזה מעשה להרב משאץ, והוא אמר לו, עתה איני מעוניין לשמוע מעשיות, אני רוצה לשמוע בשורות טובות...

אחיו הרב ברוך יהושע: כשרואים את הדור שהשאר אחי ז"ל, זה באמת בשורה טובה...

גאב"ד ראדומישלא: כשנחמו אצל אבי זצ"ל, היה מבקש שיברכו אותו בברכת כהנים...

הרב ברוך יהושע: 'ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק', ורש"י אומר שזה ניחום אבלים.

האדמו"ר מברעזאן: תמיד כשהיו נפרדים ממנו לנסוע לארץ היה אומר שיאמרו ברכת כהנים.

מרן שליט"א: גם מרן אדמו"ר זי"ע, כשהיה נוסע היה מורה שיאמרו פסוקי יברכך.

האדמו"ר מברעזאן: לא דווקא כהן?

מרן שליט"א: לא.

האדמו"ר מברעזאן: לומר זאת בניחום אבלים זה חידוש, כי הלא אין אומרים ברכת כהנים בבית האבל.

הרה"ק מבלאזוב זי"ע אמר על הפסוק 'וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל', שמשה רבינו ביומו האחרון אמר לבני ישראל שהוא גם כהן ויכול לברך ברכת כהנים, 'משה איש האלקים' בגימטריא 'ברכת כהנים'.

הרב ברוך יהושע: ידוע שכמו שיש מצוה לנחם, יש גם מצווה לאבל לקבל תנחומין...

שרגא', וגם 'דוד' כי זקני אבי אבי נקרא רבי דוד על שם זקנו הרה"ק מקשאנוב, והרה"ק מקשאנוב נקרא דוד על שם זקנו בנו של החכם צבי זי"ע.

בניו: אמנו סיפרה לנו אמש, שהיא לא זוכרת שהוא היה עולה בליל שישי על מיטתו, ואף אחד מהבנים לא ידע מזה.

חתנו הרב יעקב מאיר: בכל לילה היה יושב עם גמרא עד השעות אחד או שתיים, ולפעמים היה נרדם ככה בשעה מאוחרת על הגמרא עד הבוקר.

מרן שליט"א: כל דיבוריו היו בנחת... מעולם לא הרים קולו באיזה נקודה של כעס או תרעומות.

בניו: הוא פעם אמר, שכשרואה איזה ענין אצל אחד הבנים שצריכים להעיר לו, לא היה לו מעיר לו תיכף אלא ממתין לסעודת שבת ואז היה מדבר ומעורר על הנושא.

אחיו הג"ר יעקב: הוא אמר, בשבת אני עושה מזה 'שמועס', ושם אני מכניס את הענין שצריכים לעורר.

גאב"ד ראדומישלא: אני זוכר שכאשר הגיעה הבשורה המרה על הסתלקות מרן זי"ע, במוצאי שבת פרשת חוקת, היה זה אצלנו לאחר קידוש לבנה, וכשהגיעה הבשורה הוא התעלף על אתר.

בניו: בבית מדרשינו כאן הוא אמר כ"ג שנים שלש סעודות תורה, ואף פעם לא אמר מדיליה רק אמר מהמובא בספרים הק' ומרבוה"ק, ולא הוסיף כלום, ואילו בסעודות שבת בבית היה אומר הרבה, ושאלתי אותו פעם על זה, ואמר שהבית מדרש הוא רק בתור שליחות...

מרן שליט"א: שליחות גדולה...

בניו: סיפר כאן אחד שיש לו נכד בישיבה כאן, ונכדו אמר תהילים כמה שעות בבכיות לרפואתו, כי הרגיש ממש מקושר אליו, וזה דבר שכמעט אין רואים כזאת, שתלמידים ירגישו קשר נפשי חזק כל כך.

מרן שליט"א: גם בחורים היותר מבוגרים, שלמדו אצלו כבר לפני כמה וכמה שנים, עדיין מרגישים כך... כך אמרו לי כמה מהמשגיחים בישיבה גדולה.

האדמו"ר מברעזאן: אחי היה מזכיר תמיד, שהישיבה כאן היא הישיבה הראשונה שהוקמה על שמו של מרן זי"ע.

חתנו הרב יעקב מאיר: הוא אף פעם לא הגיע לישיבה בזמן... הוא תמיד הגיע זמן ניכר קודם לכן...

האדמו"ר מברעזאן: כ"ק האדמו"ר רבי שלום משאץ זצ"ל איבד כמעט את כל ילדיו בחייו חוץ מבת אחת, ואמר, אב"ל ר"ת איך בין לוסטיג...

מרן שליט"א: ידוע העובדא אצל מרן הדברי חיים זי"ע, שנסתלק לו בחייו בנו הרה"ק רבי מאיר נתן זצ"ל בדמי ימיו, ולאחר ימי השבעה על הסתלקותו נפרדה ממנו כלתו האלמנה, שהיתה בתו של הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע, ומרן הדברי חיים ליווה אותה בשמחה ובמאור פנים כאילו לא קרהו אסון. וכשחזרה האלמנה לבית אביה שאל אותה היאך נפרד ממנה חותנה, ואמרה שהיה כמו אב שמלווה את בתו לחופה... נענה הרה"ק מדזיקוב ואמר: לעבוד את

השי"ת, בכזו 'אכזריות' אין ביכולתי.

מרן שליט"א: כי כתוב 'וינחם יצחק', היינו שהוא התנחם. אמרתי פעם שזה מראה על ענין האמונה, שהאבלים מקבלים תנחומין ואינם מתרעמים על השי"ת ח", ומתחזקים בידיעה דכל מה דעבד רחמנא לטב עבד. **בניו:** נחמה הוא לשון חרטה, כמו כי נחמתי כי עשיתים (בראשית ו, ז), כי בתחילה יתכן שיהיו מחשבות, אבל על ידי קבלת התנחומין מתחרטים על המחשבות ומתחזקים באמונה שהכל טוב.

מרן שליט"א: מצינו שהתורה משבחת את אהרן הכהן (ויקרא י, ג) 'וידום אהרן', והרי אין לנו השגה באהרן הכהן, אשר משה ואהרן שקולים היו (ב"ר א, טו) והיו גדולים יותר ממלאכי השרת, ועכ"ז התורה משבחת אותו, ורואים שזה נחשב למדרגה גבוהה שיכולים לקבל הכל באהבה.

בניו: הייתי אצל אבי ז"ל באחד מהשבתות האחרונות, ודברנו בענין אמונה, והזכרתי משהו שאין קושיות וכו', והוא נזדעק בצעקה "קושיות?"...

מרן שליט"א: וכאן הבן שואל... **בניו:** אמרתי לו את הווארט על כך שבמה נשתנה מכסין המצות, כי מצה רומז על אמונה, ואם רוצים לשאול קושיות מכסין המצות קודם.

מרן שליט"א: כשיש אמונה אין קושיות... **בניו:** בפסח גופא לפעמים מכסים המצות ולפעמים מגלים, כי לפעמים ישנם קושיות, אבל לאחר פסח זה 'שבת גילוי מצות', כי לאחר פסח כבר נתמלאו באמונה ואין עוד קושיות. וכשיימתי את הווארט הזה נזדעק כנ"ל...

בני המשפחה: אמרו כאן אמש את המדרש תנחומא בפרשת תצא (אות ב) שצריכין להכיר טובה לשכינה כשהקב"ה לוקח בן מאביו... כי את אשר יאהב ה' יוכיח. **מרן שליט"א:** חז"ל (מדרש משלי, לא) הביאו מעשה ברבי מאיר שמתו לו שני בנים, ואשתו המשילה זאת להחזרת הפקדון למפקיד (וז"ל: מעשה היה ברבי מאיר שהיה יושב בבית המדרש בשבת בשעת מנחה ודורש. מתו שני בניו. מה עשתה אמן, הניחה שניהם על המטה ופרשה סדין עליהם. במוצאי שבת בא רבי מאיר מבית המדרש. אמר לה, היכן שני בני. אמרה לו, לבית המדרש הלכו. אמר לה, צפיתי בבית המדרש ולא ראיתי אותם. נתנה לו כוס של הבדלה. חזר ואמר, היכן שני בני. אמרה לו, פעמים הלכו להם למקום פלוני ועכשיו הם באים. הקריבה לפניו לאכול, מאחר שבירך, אמרה לו, רבי, שאלה אחת יש לי לשאול. אמר לה, אמרי. אמרה לו, קודם היום בא אדם אחד ונתן לי פקדון, עכשיו בא, נחזור לו או לאו. אמר לה, בתי, מי שיש לו פקדון אצלו אינו צריך להחזירו לרבו. אמרה לו, חוץ מדעתך לא הייתי נותנה אותו. מה עשתה, תפשתו בידו והעלתה אותו לאותו החדר והקריבה אותו למטה, ונטלה הסדין מעליהם, וראה שניהם מתים מונחים על המטה. התחיל בוכה, ואמר, בני בני, רבי רבי, בני בדרך ארץ, ורבי שהיו מאירין פני בתורתן. באותה שעה אמרה לו, רבי מאיר, רבי, לא כך אמרת לי שאנו צריכין להחזיר הפקדון לרבו. כך ה' נתן וה' לקח. בדבר הזה נחמתו, ונחה דעתו ונתישבה. לך נאמר, אשת חיל מי ימצא). ואם מחזירים את הפיקדון נקי, בוודאי צריכים

להודות להשי"ת.

אחיו הרב שלמה זלמן: הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א אמר כאן אמש ווארט נורא, שהג"ר משה שפירא אמר כשקרה לו מקרה אצל אחד מבניו ל"ע, שמצינו בחז"ל (נדה לא, א) שלושה שותפים באדם הקב"ה אביו ואמו, ולכאורה אם כן איך יכול הקב"ה לקחת בן מאביו ללא הרשות של השותפים האחרים. אלא מכאן ראינו שזהו בגדר זכות לטובתו, ולזכות ולהשביח מותר גם בלי רשות השותפים...

מרן שליט"א: הענין שצריכים לקבל תנחומין, כי הרי אנו מאמינים באמת שהכל הוא לטובה והכל מן השמים, ואין בזה שום ספק שכך צריך להיות, וזה שאין אנו מבינים ויודעים הסיבה, זהו משום שאנו קטני דעת, ורק אז ימלא שחוק פינו בביאת המשיח, שאז יתגלה הכל. ולכאורה אם כן שמא יאמר האדם למה לי לשבת שבעה ולמה אני צריך לבכות, הרי הכל לטובה, לכן כתב הרמב"ם (הל' אבל יג, יב) שאם אין מתאבלים הרי זה דרך אכזרים, וכזאת אסור להיות, ומטעם זה יש חיוב מיוחד על האבל לקבל תנחומים. שמעתי מיהודי שהסתופף בשבת הראשונה שהיה הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל בארץ ישראל, והיה בחיפה - וזה היה אחר שזכה להמלט מצפוני הרשעים ימ"ש אחר שאיבד שם את כל בני משפחתו הי"ד - והיה זה בשבת שירה. ובלייל שבת עמד על דברי חז"ל (סנהדרין צז, ב) עה"פ (שמות טו, א) אז ישיר משה, מכאן לתחיית המתים מן התורה. דלכא' מה שייכות תחיית המתים לכאן. וביאר דהנה המתבונן ישתומם כיצד היו מסוגלים כלל לפתוח פיהם ולומר שירה, הלא אמרו חז"ל (תנחומא, פרשת בשלח, אות א) עה"פ (שמות יג, כח) וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים, שעלו אחד מחמשה או אחד מחמישים, ולחד מ"ד א' מחמשת אלפים, ונמצא שרובם של כלל ישראל לא יצאו ממצרים אלא מתו שם, ואותם שש מאות אלף שזכו לצאת מעבדות לחירות לא היו כי אם מתי מספר מעט מן המעט מתוך מאות רבבות רבבות שהיו עמם ממצרים, ואם כן היאך אמרו בני ישראל שירה על עצמם שניצלו בעוד שהיו רבים שמתו במצרים.

ותירץ דאכן כוחם לומר שירה היה רק בכח האמונה בהשי"ת שעתידי הוא להחיות מתים וכל אלו שנאבדו עוד ישובו הנה, וזה נתן להם כח וחזקו, ורק על ידי כן יכלו לפצוח פיהם בשירה. ודרשו חז"ל אז ישיר משה ובני ישראל וגו', ואם תתמה היאך היו מסוגלים כלל לשורר בעת הזאת, על כן אמר מכאן לתחיית המתים, דכיון שהאמינו בכל לבם כי עתיד הקב"ה להחיות מתים בכך התחזקו והיו יכולים לומר שירה. עכ"ד.

בני המשפחה: על הפסוק (שיר השירים ד, ח) תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון וגו', איתא במדרש (שמו"ר כג, ה) "אמר ר' יוסטא, הר הוא ושמנו אמנה, עד אותו ההר ארץ ישראל, ממנו ולהלן חוץ לארץ, א"ר אלעזר ב"ר יוסי כשיגיעו הגליות לשם יהיו אומרים שירה לך נאמר תשורי מראש אמנה".

ואמר על זה הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, דלכאורה קשה מדוע לא יכנסו קודם לארץ ישראל, ואח"כ יאמרו השירה בארץ ישראל. אלא יבוא זמן שבני ישראל יגיעו לידי געגועים והשתוקקות עצומים לומר עוד פעם שירה מתוך אמונה פשוטה, ויתאספו יחדיו לפני כניסתם ארצה ויאמרו שירה, כי לאחר מכן בארץ ישראל יראו בודאי נפלאות השי"ת, ובשעה שרואים נסים גלויים אין זו אמונה פשוטה. וזה פירוש המדרש, כשיגיעו הגלויות עד גבול ארץ ישראל, וידעו כי מעתה יראו נסים גלויים יתעכבו על יד ההר ששמו אמנה, לומר שירה מתוך אמונה פשוטה לפני כניסתם לארץ ישראל.

מרן שליט"א: שבזמן הגאולה כבר לא יהיה שיין אמונה... אין ישראל נגאלין אלא בזכות אמונה (מדרש תנחומא, פרשת בשלח, אות י), כשקשה ולא מבינים... לולא האמונה של כלל ישראל לא היו יכולים להתקיים כעם עד היום הזה, אחר כל הצרות והתלאות שעברו עליהם, ורק האמונה השלימה היא שהחזיקה אותם.

סיפר לי אחד שלאחר המלחמה נשאר בחור בודד מכל משפחתו, עד שבמר לבו החליט לזנוח את כל עברו ואת היהדות בכלל. ופעם באחד מימי חודש אלול תש"ה פגש אותו מרן אאדמו"ר זי"ע - שהכיר את משפחת הבחור הלז מקודם המלחמה - ושאל אותו למה אינו בא אליו, והשיב שהחליט לעזוב את הכל וכו', ואמר לו מרן אאדמו"ר זי"ע שיבוא אליו רק לאכול ולשתות ויהיה לו מקום ללון, ומלבד זאת הוא יכול להתנהג כרצונו, והבחור הלז אמר שבוודאי אחר שיהיה ויאכל שם ישכנעו לשוב למקור שרשו, והוא אין רצונו בזה, אך מרן אאדמו"ר זי"ע הבטיחו שלא יאמר לו מאומה ושיוכל להתנהג כרצונו. והוא אכן בא אל מרן אאדמו"ר זי"ע, שעוד היה אז בפעלדפינג (לפני שעבר לפערנוואלד), והסתובב אצלו ואכל ושתה, ומרן אאדמו"ר זי"ע לא אמר לו מאומה, וגם הזהיר לשאר אנשיו הקרובים ולבחורים שכבר למדו אצלו שלא יאמרו לו מאומה, והוא הלך עם בלורית ובגילוי ראש וכו'. כך עברו עליו כמה שבועות, עד שביום הושענא רבה נתעורר לפתע ובא אל מרן אאדמו"ר זי"ע ואמר שרצונו להתקרב וכו' עד שחזר למצבו הטוב ברוחניות כמו שהיה מקודם המלחמה.

אם היה מדבר אליו אפילו פעם בלשון תקיפה, לא היה מועיל כלום... זה היה המצב באותו זמן.

בניו: גדולה לגימה שמקרכת את הרחוקים...
מרן שליט"א: מקרכת את הלבבות...

בניו: ההשפעה שהיה לאבינו על הבחורים היה על ידי עבותות אהבה, והבחורים הרגישו זאת.

הרב ברוך יהושע: הוא היה מיוחד בלהשתתף בשמחות של אחרים, ואפילו כיום שהמשפחות גדלות ובני דודים מחתנים במקומות אחרים, הוא היה מקפיד מאד לנסוע ולהשתתף.

מרן שליט"א: לפעמים זה יותר מלהשתתף בצערו

של אחר...

הרב ברוך יהושע: היה לו סדר יום מופלא. בשנתיים האחרונות הוא למד עם אבינו מדי יום ביומו.

מרן שליט"א: זכורני שכבר בהיותו ילד הפליאו את אצילותו, תמיד היה בעל חן.

בני המשפחה: גם מלמדיו מימי ילדותו אמרו עליו כן. **הרב ברוך יהושע:** הוא נקרא 'חזקאל שרגא' ע"ש הרה"ק משינאווא זי"ע, והיה דבוק מאד בספה"ק דברי יחזקאל, ובעיקר היה חוזר על הווארט הידוע שאמר על 'יעקב איש תם', שהיה אדון על התמימות, רק כשהיו צריכים...

מרן שליט"א: אוהב תמים ופועל צדק...

בניו: הוא היה 'חי ונושם' צאנו ו'דברי חיים'... בשבוע האחרון הייתי בבית החולים, ודיברו על ענין, ואמרתי על איזה יהודי שהוא כבר שוכן עפר, שהיה 'אינטרעסאנטע איד', ואבי עם שארית כוחותיו, שבקושי דיבר, מיהר לומר שהוא היה 'גאר גאר א חשובע איד'...

הענין של התבטלות לצדיקים וחכמים היה אצלו להפליא... הוא לא היה מסוגל לשמוע שמדברים איזה 'קרום ווארט' על שום גדול, מכל החוגים והעדות.

האדמו"ר מברעזאן: הוא היה חוזר הרבה על מה שכתב זקננו הגה"צ רבי אלחנן זצ"ל, שצריכים להתדבק הרבה לצדיקי הדור, ושלא יסתכלו בשום דבר דומה ואפילו בדומה לדומה. ותמיד היה אומר שאנו לא צריכים להגיע לזה, אבל צריכים לדעת שכן סבר זקננו...

חתנו הרב יעקב מאיר: הייתי אצלו בשבוע האחרון ביום א', ואמרתי לו שהרי לשווער היה ב' גרויסע זיידעס שהכירם, רבי אלחנן ורבי שמואל, ואצל שניהם ראו את ההתבטלות שהיתה להם. וכבר לא היה בכוחו לדבר, ועשה עם היד תנועת ביטול, וכי אני הסתובבתי? אני קניתי?...

היה איזה אברך שהגיע לגור בשנים האחרונות כאן ברמות, והוא לא מגיע מבית חסידי אבל הוא נהיה חסיד, והוא לא מאנ"ש ולא מכירים אותו, ובפסח האחרון פגשתי אותו ואמר לי שחמיק הוא העמיד אותי על הרגלים, הוא סידר לי מוסדות לילדים... ולא הכרתי אותו לפני זה...

בניו: הבית היה פתוח להרבה...

האדמו"ר מברעזאן: בשנותיו הקצרות הספיק הרבה, מה שאחרים לא מספיקים...

מרן שליט"א: דאס נעמט מען מיט...

מצינו בירושלמי (ברכות, פרק ב, הלכה ח) בר' בון בר חייא שהיה בן כ"ח שנה ונפטר, והספידו ר' זעירא ואמר עליו, יגע רבי בון בתורה לעשרים ושמונה שנה מה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד למאה שנה, והמליץ עליו הפסוק (קהלת ה, יא) מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה וגו'.

חתנו הרב יעקב מאיר: הסתובבו כאן בבית כל מי שהיה צריך קצת חיזוק וחמימות...

בניו: גם גרים הסתובבו כאן.

חתנו הרב יעקב מאיר: הוא היה ממש רודף אחריהם שיבואו לאכול אצלו, והיה אחד שלא הסכים לבוא, והפציר אצלו שלפחות יבוא לקחת 'טועמיה'...

מרן שליט"א: צדיקים אמרו, אלקים שהייתי משיגו לא הייתי עובדו...

גאב"ד ראדומישראל: החת"ס לא היה אומר 'זיך טרעפן אויף שמחות', כי הלא יש מסכת שמחות... והיה אומר 'זיך טרעפן אין פריידן'.

מרן שליט"א: הגאון רבי עקיבא איגר זי"ע שלח שאלה בעניני אבילות לחתנו החתם סופר זי"ע, והחת"ס השיב לו (שו"ת חת"ס יור"ד סי' שמו) "יקרת קדושתו הגיעני, ובקראי בו ב' קושיות בהלכות שמחות נרתעתי לאחורי כי גברא קפדנא אנא".

בניו: הוא לא היה אומר את המילה 'דין' בלילה, כי יש הלכה שאין דנים בלילה...

מרן שליט"א: הפשט היא שבאנשים כאלו כל מה שהוציאו מפייהם היה עושה רושם, לכן היו צריכים להיזהר בכל היוצא מפייהם... אצל מרן אאדמו"ר זי"ע ראו בזה דברים מופלאים, שלא רצה להוציא משהו של 'א קרום ווארט'... הוא אף פעם לא היה אומר 'א גוטע נאכט', וכאשר אירע שאמרו לו 'א גוטע נאכט' היה עונה 'א גוטן'...

הרב ברוך יהושע: יש כאלה שמקפידים לומר 'א גוטן אוונט'. **האדמו"ר מברעזאן:** בערב יוה"ק היה מרן זי"ע אומר 'א גוטן טאג'. בהשוע"ר איך היה אומר?

מרן שליט"א: א גוט יו"ט.

האדמו"ר מברעזאן: ובחורה"מ?

מרן שליט"א: א גוט מועד.

בניו: ברכת 'א גוט חודש' היה אומר רק לאחר קידוש לבנה...

מרן שליט"א: כך ראו אצלו.

האדמו"ר מברעזאן: ברכי נפשי היה אומר רק אם נטל ידיו לסעודה?

מרן שליט"א: הוא היה נוטל ידים כל ר"ח, אבל לא ברבים, ואז זימר ברכי נפשי.

בני המשפחה: כשהגיע זקננו רבי אלחנן ללונדון, בקשו ממנו שיאמר ברכי נפשי בתפילה, ואמר שלא אמרו בתפילה בכדי שיזכרו שעוד צריכים ליטול ידים... והיה כאלה שמאד הפצירו בו שיאמר, ואחר כמה שנים הורה שיאמרו לאחר התפילה, אבל לא בתוך סדר התפילה.

מרן שליט"א: מרן הדברי חיים לא אמר דברים שאינם מופיעים בסידור האר"י.

הגרמ"מ: גם את למנצח לבני קורח בבית האבלים.

הרב ברוך יהושע: בסידור כתוב שביום שאין אומרים תחנון אומרים מכתם לדוד בבית האבלים, אבל זה לא מופיע בסידור בארדיטשוב, רק למנצח לבני קרח.

בני המשפחה: מרן זי"ע היה מספר מה ששח פעם הרה"ק בעל העטרת ישועה מדזיקוב זצ"ל בדרך צחות: יהודי בעל הבית שמע פעם דרשה ממגיד מישרים בענין קבלת היסורים באהבה וכו', הדרשה

אמנם עשתה עליו רושם ופעלה אצלו מאד, אלא שעדיין את היסורים שלו לא היה מוכן לקבל באהבה, אבל במה שנוגע לזולתו קיבל את הדברים במלואם, הצרות והיסורים של אחרים הוא מקבל באהבה... כאן אנו מרגישים שמרן שליט"א מרגיש ממש את הצער והכאב שלנו...

יש מאמר מהבעש"ט שלאחר הבדלה מגיע המתקה... **מרן שליט"א:** אבל כבר רוצים לראות... הקב"ה מצטער בצערן של ישראל, ובוודאי בשמים יש צער אף ששם יודעים שכולו טוב.

ידוע המעשה מהרבי ר' בער זי"ע, שמרן אאדמו"ר זי"ע היה רגיל לספרו, שלאחר הסתלקותו באו פעם תלמידיו להשתטח על קברו לבקש שיפעל לבטל איזה גזירה רעה שגזרה אז המלכות על ישראל. בלילה נגלה אליהם רבם הרבי ר' בער ואמר להם: הלא אמרתי לכם שתבקשו על אריכות ימי, כי כל זמן שהייתי בעולם הזה וראיתי את הצרות, הייתי מבקש עליהם ומתפלל לבטל את רוע הגזירה, אבל עתה שאני נמצא בעולם האמת איני יכול להתפלל על ביטול הגזירה, כי כאן אני רואה שבאמת גזירה זו אינה רעה כלל אלא טובה היא לישראל ואיך אבקש לבטל מהם טובה.

גאב"ד ראדומישראל: ידוע מצדיקים עה"פ (תהלים מח, י) 'דימינו אלקים חסדך בקרב היכליך', שאנו רק 'דימינו אלקים', שאנו חושבים שזה מדת הדין, אבל באמת 'חסדך בקרב היכליך', שהכל הוא חסד.

מרן זי"ע אמר זאת לכ"ק האדמו"ר מספינקא זצ"ל אחר שנהרג אחד מבניו ל"ע.

מרן שליט"א: הקול אריה זצ"ל כתב כן (הקדמה לשו"ת קול אריה, פתח טוב, אות ז).

מרן שליט"א: שמעתי מחותני זצ"ל העובדא מהרה"ק מראפשיץ זי"ע שנסע פעם עם כמה מתלמידיו, ושכרו איזה עגלה עם בעל עגלה גוי, והוא התנה עמם שהוא מוכן לקחת בעגלתו רק ששה נוסעים ולא יותר. כשנסעו הצטרף עוד אחד מהתלמידים וביחד היו שבעה. באמצע הדרך הסתובב הבעל עגלה וראה שישנם שבעה אנשים, ואמר שהוא אינו מוכן לכך ואינו ממשיך לנסוע. אמר לו הרה"ק מראפשיץ: הרי אינך יודע לספור, ואמר לבעל עגלה שמלמעלה אי אפשר לספור היטב ולכן ירדו למטה, והרה"ק מראפשיץ ירד יחד עם הבעל עגלה ומנו את היושבים על העגלה וראו שיש רק שש... [כי הרה"ק מראפשיץ היה למטה], והבעל עגלה התנצל והמשיך בנסיעה, ולאחר זמן שוב בדק וראה שיש שבע ושוב ירד עמו הרה"ק מראפשיץ וכו', וכך היה כמה פעמים... אח"כ אמר הרה"ק מראפשיץ לתלמידיו, שזה מה שרצה ללמד, שלמעלה יש חשבון אחר מלמטה...

אין לנו שום השגה בחשבונות שמים... מי שיודע את כל הגלגולי נשמות ואת כל סדר העולם הוא יודע...

האדמו"ר מברעזאן: הרה"ק מגארליץ אמר, שאם הקב"ה יתן לו היכולת והרשות להנהיג את העולם,

יבקש מה' שיתן לו דעה ישרה בשביל להנהיג את העולם, וכאשר יקבל הדעה הזו אזי ינהיג את העולם בדיוק כפי שהוא מונהג כעת...

הגרמ"מ: הרה"ק מבייטש אמר בשם הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב זי"ע, ששאלו אותו במה הארכת ימים, וענה שהוא לא הקשה קושיות, כי א"כ יאמרו לו לעלות למעלה ויסבירו לו...

האדמו"ר מברעזאן: אני זוכר כשדודנו כ"ק האדמו"ר מנדבורנא חיפה שליט"א ישב שבעה על בנו הק' רבי מרדכי שמואל הי"ד, אמר בשם אחד הצדיקים שאמר, הקב"ה! נסיונות אתה נותן לנו כמו פעם וכוחות אתה נותן לנו כמו היום, וזה לא הולך ביחד, או שאתה נותן כוחות כמו פעם או נסיונות כמו היום...

מרן שליט"א: הנסיונות היום יותר קשים...

אם כי מרן אדמו"ר זי"ע היה אומר, שכיום לפי קטנות המוחין, נותנים גם נסיונות קטנים, ורק נדמה לנו שיש יצר הרע גדול, אבל הלא כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, וכיון שהיום ישנם 'קליינע מענטשן' הרי גם היצר הרע הוא קטן...

גאב"ד ראדומישלא: למרן הדברי חיים נסתלקו הרבה ילדים בחייו.

מרן שליט"א: הרה"ק רבי מאיר נתן, וכן הילד לייבוש, ועוד כמה ילדים קטנים.

האדמו"ר מגארליץ: לאחד מהם קראו 'אלישע', כך מצאו לפני כמה שנים במסמכים של העיר.

מרן שליט"א: יודעים על שם מי? הרי הרה"ק מגארליץ גם היה לו בן 'אלישע', וכנראה היה שם זה במשפחה. הגם שמרן הדברי חיים לא נתן בדווקא שמות על שם זקניו, אבל אם גם הרה"ק מגארליץ נתן שם זה, כנראה היה על שם אחד מהמשפחה.

בני המשפחה: הוא נתן גם על שם רבותיו.

מרן שליט"א: מסופר שמרן הד"ח זי"ע נתן השם אהרן לבנו הרה"ק מקרייז-צאנז זי"ע ע"ש אהרן הכהן, ושלח לו חותנו הברוך טעם זי"ע מכתב...

האדמו"ר מגארליץ: הוא כתב לו: וכי ממשפחת גרים אתה שנותנים שם מהחומש...

מרן שליט"א: אך לאחמ"כ כשנפטר הרה"ק מקרייז-צאנז ביום א' אב יום פטירת אהרן הכהן, נודע למפרע כוונתו. **האדמו"ר מברעזאן:** שמעתי מחותני כ"ק האדמו"ר מטשערנאביל שליט"א, שמרן הדברי חיים אמר על השם 'יצחק ישעיה' של הרה"ק מטשחויב זי"ע, שיצחק היה על שם הגה"ק ר' איציקל המבורגר זי"ע, וישעיה על שם הרה"ק רבי ישעיה מפשעדבורג זי"ע, כאות הוקרה שהביא אליו את התפארת שלמה... וזה חידוש כי הם לא היו רבותיו.

מרן שליט"א: כל הענין של נתינת שמות היה פלא גדול אצל מרן הדברי חיים...

שמעתי ממרן אדמו"ר זי"ע שאצל מרן הדברי חיים היו רגילים לשאול גם לפני הלידה איזה שם ליתן, ולפי השם שאמר ידעו אם יהיה זכר או נקבה...

וסיפר מרן אדמו"ר זי"ע, שפעם היה מרן הד"ח

ממהר מאד לצאת לדרך וכבר היה על העגלה, ולפתע בא אדם אחד לשאול על שם, ואמר לו מרן הד"ח, אם יהיה בן תקרא לו כך ואם יהיה בת תקרא לה כך. והיה הדבר לפלא, כי בכל פעם היה אומר שם אחד. לבסוף נולד בן וקרא לו כפי שאמר לו מרן הד"ח, ולאחר שנים נישא הבן הזה עם אחת שנקראה באותה שם שאמר מרן הדברי חיים ליתן אם תיוולד בת... ומרן אדמו"ר זי"ע הכיר את אותו אדם ושמע ממנו העובדא... וביאר הענין, כי הלא כל זיווג יש להם שורש אחד, ובאותו זמן שמרן הדברי חיים מיהר לדרכו, אמר מה שראה למעלה את אותו הזוג בלי לעיין יותר מדי...

האדמו"ר מגארליץ: בהקשר לזה, שמעתי מאדמו"ר זצ"ל את המעשה שהיה עם זקה"ק הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל זצ"ל, שהרבנית של מרן הדברי חיים זי"ע התקשתה בלידת הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע, ובאו להזכיר אותה לפני בעלה מרן הדברי חיים זי"ע שיתפלל בעבורה ויעורר עליה רחמי שמים. אמר מרן הדברי חיים שילכו לחתנו הרה"ק רבי מאטעלעע 'ווייל ער האט א דעה אין הימל'. כשבאו לפני רבי מאטעלעע להזכירה, אמר: לי יש בת 'שרה מרים' והיא בגיל שנה, ואם חותני הגדול יסכים שאוכל לקחת את הילד שיוולד לו לחתן בעבור בתי זה, הנני מבטיח שהכול יילך כשורה ותלד בשלום... וכשבאו לשאול את מרן הדברי חיים אם מסכים לזה, ענה בחיוב, וכשחזרו לומר זאת לרבי מאטעלע, אזי מרוב התרגשות הכניס ב' אצבעותיו לפיו, וירדו מעיניו שתי דמעות, וברך שתלד בשלום, ומיד אח"כ באו לבשר מזל טוב שהרבנית ילדה בן בשעה טובה ומוצלחת. ואכן אח"כ הם השתדכו ורבי שלום אליעזר נלקח כחתן למרת שרה מרים, בתו של רבי מאטעלע, כפי שהובטח. ולפלא הוא שרבי מאטעלע גם ידע ברוח קודשו שיוולד בן ולא בת...

בניו: זקנינו שליט"א דבוק מאוד בדברי יחזקאל, וכשעמדו לקראת לידה הראשונה חשב לתת השם 'יחזקאל שרגא' על שם הרה"ק משינאווא, אבל למעשה נולדה בת, וזה היה ביום ז' בטבת. ולאחר שנה נולד אבינו ז"ל ביום ו' טבת, ונתן השם, ואמר לו זקננו רבי אלחנן, אני רואה שבאמת אתה דבוק אצל הרב משינאווא...

האדמו"ר מברעזאן: פעם שאלתי את זקני על השם 'יחזקאל שרגא' דוד' כי הרי אנו לא נכדים של הרה"ק משינאווא, והתחיל לדבר גדולות על כל בני ונכדי מרן הדברי חיים, אבל לאחר כך אמר: אבל כולם היו שינאווא חסידים, ואפילו שנסעו לאחרים...

מרן שליט"א: גם זקני הרה"ק מרודניק זי"ע החזיק עצמו לחסיד שינאווא, ואפילו שנתגדל בצאנז והיה בנו של הרה"ק מגארליץ...

האדמו"ר מברעזאן: זקננו הרב מראדומישלא זצ"ל היה ממש 'יושב' בגארליץ.

מרן שליט"א: הרה"ק מציעשינוב זי"ע בנו של הרה"ק משינאווא, היה נוסע לגארליץ, ואמר מי שעוד מרגיש

טעם ב'קויליטש ובעבלעך' אין לו מה לחפש בגארליץ...
האדמו"ר מברעזאן: הרה"ק משינאווא היה נוסע אל אחיו הרה"ק מקשאנוב פעם בשנה לשבת, ואמר שהוא רוצה לנסוע לצדיק הדור.

מרן שליט"א: ואף שהיה צעיר ממנו.

בני המשפחה: אמרו על הרה"ק מקשאנוב שהוא לומד שמונה עשרה שעות מעת לעת.

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע אמר זאת בשם אביו זקה"ק מרודניק, שהעיד עליו בתורת ואם לא יגיד שלא עבר עליו יום שלא למד שמונה עשרה שעות. וכן שאין רש"י בש"ס ובנ"ך שאינו יודע בעל פה...

בני המשפחה: זקננו הגה"צ רבי אלחנן זצ"ל היה מדבר הרבה שאצל הרה"ק מקשאנוב ראו מאד את מדת ההשתוות.

מרן שליט"א: הוא היה בעל מופת גדול, ראו אצלו 'אויסטערלישע מופתים'. ומסופר שתמיד כאשר פעל איזה מופת מיוחד, היה נכנס לבית המבשלות וחיפש ומצא איזה דבר להתעסק ולהתרגז שאין חסים על ממונו ומבזבזים כספו לריק, כגון מדוע משתמשים עם בצל שלם כשגם חצי בצל היה מספיק, ולמה מדליקים נרות גדולים, וגער לאמר: הלא תדעו כמה קשה אני עובד בשביל להשיג ממון בשביל בצל... והחסידים כבר ידעו כשראו אותו מתעסק במטבח, או שכועס, שמן הסתם עשה עכשיו איזה דבר גדול שהוא משתדל לטשטש בכך...

זקה"ק מרודניק זי"ע אף זכה לראות אצלו מופת, כאשר בנו הגדול הרה"צ רבי נפתלי זצ"ל נחלה מאד בילדותו ונעשה חולה מסוכן ל"ע, וכל בני העיר התפללו עליו. ולקחו אותו לדודו בקשאנוב כשהוא שוכב בעגלה, והרבה מאנשי העיר ליוו אותם בתחילת הדרך בתפילות ובבכיות. כשהגיעו לקשאנוב ביקש הרה"ק מקשאנוב פדיון נפש בסך עשרים וחמש זהובים, וזקה"ק נתן לו חלק מהסכום שהיה תחת ידו,

והשאר אמר שישלים. ואחר כך צוה הרה"ק מקשאנוב להעמיד את החולה על רגליו כדי שיוכל להניח ידיו הקדושים על ראשו לברכו, אמנם מרוב חולשתו לא היה בו כח לעמוד, וגער בו: נפתלי, עמוד על רגליך כי לא חסר לך דבר. ודיבורו עשה רושם, שתיכף ומיד נסתלקה חולשתו ועמד לבדו, ותוך כמה ימים הבריא כאחד האדם.

אחר כך אמר לזקה"ק מרודניק: יש לי כח מיוחד שברכותי מתקיימות, אבל יש לי בזה עבודה גדולה שהברכה לא תעשה פירות מיד, ועוד עבודה גדולה ויתירה מזו יש לי שהמופת ישתכח ואנשים לא ידברו מזה. וזקה"ק מרודניק אמר שאכן ראה אז דבר פלא, דכשחזרו מקשאנוב לרודניק לא שאל שום אדם מה עלתה לו ומה מצב בריאותו של הילד והיאך נתרפא, ולמרות שכולם ידעו על חוליו. וגדול נס האחרון מן הראשון.

האדמו"ר מברעזאן: אצל זקננו זצ"ל היה קונטרס שאחד מדודיו כתב עם עובדות וענינים על הרה"ק מקשאנוב זי"ע, ומובא שם שמרן הדברי חיים ברכו שיהיה בעל מופת, וביקש הרה"ק מקשאנוב ג' תנאים, שלא יהיו מופתים שלא כדרך הטבע, שלא יחולו מיד, ושישכחו מזה... וזאת כיון שחשש שאם יתפרסמו המופתים יבואו אליו הרבה ויבטלו אותו מלימודו.

מרן שליט"א: נראה שרצה שגם לאחר מותו לא ידעו מהמופתים שלו...

וקם מרן שליט"א ואמר המקום ינחם אתכם וכו', וניחם גם בבית הנשים.

יום רביעי פר' אמור ט"ז אייר

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה יעקב נ"י בן הרב שרגא שמואל דוד רייניץ מפעיה"ק (בן הק' הג"ר שלום מרדכי זצ"ל הי"ד, וחתן להבחל"ח הג"ר יהודה צבי גלנץ שליט"א רב ביהמ"ד אמרי דבש בנתניה).

חצר הקודש צאנו

קרית צאנו נתניה

כסא דברכתא

ברכת מזל טבא וגדיא יאה שלוחה בזה, קדם האי גברא רבא, משנתו רב ונקי, סיני ועוקר הרים, מגדולי המורים, נזר ההוראה, מעוז ומגדול, ה"ה

הרה"ג רבי **נפתלי גרוס שליט"א**

רב קהל חסידים בשכונת מאטרסדורף בירושלים

לרגל השמחה השרויה במעונו שמחת אירוסיה הבת הכלה תחי'

עב"ג החתן המו"מ בתו"ש כמר יצחק מרדכי נ"י

בן האי גברא יקירא, עושה חסד לאלפים, עסקן נמרץ ומהולל בתשבחות, עומד לימין מנהלי מוסדותינו הק', ומסור לחצר הקודש צאנו ומוסדותיה ה"ה

הרה"ח ר' **יעקב אריה שווארץ הי"ו**

אב"י במאנשעסטער

במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב לסבים הדגולים

הרה"ח ר' **מרדכי יעקב גרוס הי"ו** והרה"ח ר' **חיים שלמה זלמן שווארץ הי"ו**

ברכותינו שגורות בזה מקרב הלב, כי יזכו לראות דורות ישרים ומבורכים, מתוך נחת שפע והרחבת הדעת, מתוך סיד"ש ושובע שמחות עד ביאת ינון בב"א

בחצרות קדשינו

ערב עיון

לצוות הרוחני בישבה"ק "דברי יציב" בחיפה

בליל שישי פר' אור לכ"ז ניסן העל"ט התכנסו ובאו עשרות חברי צוות החינוך בשיבתנו הק' "דברי יציב" בחיפה, לערב עיון מיוחד אשר נערך במטרה ליתן רווח בין פרשה לפרשה ולהעניק לצוות המסור והיקר תובנות וכלים לקראת המשך עבודת הקודש בזמן הקיץ הבעל"ט.

לקראת ערב יצאו צוות החינוך לתפילת מעריב באתרא קדישא מירון בציון התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע לאחר התפילה שנערכה בהתעוררות, יצאו חברי צוות הרוחני לעבר בית מדרשינו העתיק בעיה"ק צפת, שם בהיכל "משכן רוזנברג" נערכה סעודה סביב שולחנות ערוכים בטוטו"ד בהשקעה והערכה רבה לצוותות המסורים שעמלים במסירות נפש לבנין דור העתיד לשם ולתפארת.

את הכינוס פתח במשאו המנהל רוחני הרה"ג ר' צבי אלימלך לייפער שליט"א, שהיטיב לבטא את הערכתו לכל אחד מצוות החינוך על מסירותם הרבה והשקעתם המרובה למען כל תלמיד ותלמיד יומם וליל.

לאחמ"כ העלה המנה"ר כמה וכמה נושאים כשכל אחד מחברי הצוות נותן את דעתו בענין, וכך ישבו למעלה מארבע שעות ברציפות ודנו בכובד ראש בכל נושא ונושא בענייני הישיבה.

בסיום הערב קרוב לאור הבוקר נשא דברים מנהל המוסדות והישיבה הרה"ר חיים שלמה לוי שבדבריו העלה על נס שמו הטוב של הישיבה הקדושה שפקע שמיא למרחקים כמקום שמגדלים בו בחורי חמד לתורה ויראת שמים בדרך המסורה לנו מדור דור וחיזק ועודד את חברי הצוות שימשיכו הלאה בעבודת הקודש ויצליחו בכל מעשי ידיהם.

עם נעילת יום העיון, התפזרו כולם עמוסים בתובנות מרתקות ומעשירות אשר יסייעו להם לבטח להוסיף חיילים לעבודת הקודש למען בנינו היקרים העולים ומתעלים בין כתלי הישיבות הקדושות בדרך רבוה"ק זיע"א ויבלחט"א העולה בית ק-ל.

מפיות כלל המשתתפים נשמעו דברי שירה והודיה ראשית לכל קדם המנהל רוחני שליט"א אשר השקיע רבות למען קיום ערב העיון המיוחד והמעשיר זה, כמו גם להנהלה הגשמית הרה"ח ר' יוסף יהונתן שנק הרה"ר צבי אלימלך לוינשטיין והרה"ר חיים שלמה לוי אשר לקחו על עצמם את כל הוצאות הערב המיוחד, ישאו ברכה מאת ה'.

שבוע היסטורי בקרב 'הצעירים' של צאנז:

ימי הצטרפות אל מפעל החסד "שפע חיים ורחמים", בפרט 'במסלול הזהב'

השבוע, בפרשת בהר-בחקותי, מיום ראשון עד יום חמישי, יוכרע גורל עתידם של למעלה ממאה ועשרים אברכים חסידי צאנז שנישאו השנה החל מחג השבועות תשפ"ד ועד לחג הפסח האחרון, לקראת הצטרפותם למפעל החסד דחסידי צאנז "שפע חיים ורחמים".

כאמור, כמידי שנה בחודש אייר, מצטרפים כל האברכים שהתחתנו בשנה האחרונה, למפעל החסד שפע חיים ורחמים, התכנית שמאגדת את כלל אנשי שלומנו, הערבים זה לזה לקיום שאיפת קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע בצוואה הקדושה, וכפי אשר מצווה עלינו על ידי כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א – באופן שכל אחד ואחד יגור בדירה משלו למרות האתגרים הגדולים בדיו.

הצעירים, רובם ככולם, בזכות התכנית של "שפע חיים ורחמים" זוכים להיכנס לקורת גג משלהם בלי לשפוך את דמם – תרתי משמע – של ההורים. זאת תודות למפעל החסד הגדול של אנ"ש בסיעתא דשמיא. מכורח הכרת הטוב, ומכורח הרצון לסייע לכל אחד, הן בהווה והן בעתיד – מצטרפים כל הצעירים בשבוע הקרוב, לבני ביתך.

בס"ד

יום בבית ה'

פרנס יום בכוללי הש"ס

שותפות קודש במאות תלמידי חכמים מופלגים ברחבי ארה"ק

י"ג אייר

שותף בלימוד בבית ה'

הרב **הלל מנחם הכהן ישראלי** שליט"א
קרית צאנז נתניה

לזכות עילוי נשמת אמו מרת **אסתר** ב"ר **יוסף הכהן** ע"ה
נלב"ע י"ב אייר תשע"ה

י"ג אייר

שותף בלימוד בבית ה'

הגאון רבי **יעקב אברהם כהן** שליט"א
רב שכונת רמת הצפון בירושלים ומח"ס עמק המשפט

לזכות עילוי נשמת אביו
הרה"ח ר' **מנשה צבי** ב"ר דוב אריה **כהן** ז"ל
נלב"ע י"ג אייר תשס"ז

ט"ז אייר

שותף בלימוד בבית ה'

הרב **שרגא שמואל דוד רייניץ** שליט"א
קרית צאנז נתניה

לזכות הכנס בנו היקר הבה"ח **יעקב** שיחי
לעול תורה ומצוות בשעטו"מ ובמזל טוב

ט"ז אייר

שותף בלימוד בבית ה'

הרה"ח **שלום רוט** ה"י - בני ברק

לזכות עילוי נשמת אביו המפורסם במעשי צדקה וחסד
הרה"ח ר' **חיים אלטר ראטה** בהגה"צ ישראל אפרים פישל ז"ל
נלב"ע ט"ז אייר תשנ"ז

י"ג אייר

שותף בלימוד בבית ה'

הרה"ח ר' **אברהם רייך** ה"י
ראה"כ בקהילתנו הק' בליקוד יצ"ו

לזכות עילוי נשמת אביו המפורסם במעשי צדקה וחסד
הרה"ח ר' **משה שמואל רפאל רייך** ז"ל
נלב"ע י"ז אייר תשע"ח

לתרומות והנצחות: הרה"ר שמואל בורד - 054-8441601

זוהי תעודת ביטוח קדושה. הישועות של מרן זי"ע חופפות על המשפחה הזו, לנצח נצחים", אומרים בשפע חיים ורחמים. האחראי על פרויקט הצעירים הוא מוה"ר שמואל גרינשטיין הי"ו בטל': 053-3104204.

כוללי הש"ס: עבידנא יומא טבא לרבנן

סיום טושו"ע אורח חיים בידיעה ברורה בממלכת התורה

בשמחה ובחזון חגגו אברכים תלמידי חכמים הוגי התורה בכוללי הש"ס מרחבי ארה"ק, בריש ירחא דניסן את שמחת התורה בסיום חוק לימודם בהיבחנו בידיעה ברורה ועמוקה, על כל חלקי ההלכה באורח חיים - טור ובית יוסף - שולחן ערוך ונושאי כליו עד לספרי ההלכה למעשה, לאחר השקעה מרובה בלימוד ושינון כמה שנים בשעות לא שעות ובזמנים לא זמנים, דרך המבחנים הידועים והמסכמים הלכה למעשה, זכו הלומדים המופלגים לסיים במזל טוב ובשעטו"מ.

כשהלב מתרונן באמירת הדרן עלך כל חלק אורח חיים, גם הזמן לשוב ולחזור שיהיה הלימוד קנין, אשר על כן עמלו בהנהלה הרוחנית של כוללי הש"ס להכין תוכנית חזרה מיוחדת ומקיפה, על מנת שיעמדו כמונח בקופסא לימים רבים, במטרה להורות הוראה בישראל.

עם פרסום התוכנית ע"י ההנהלה הרוחנית יחד עם ראשי הכוללים הרה"ג רבי אברהם יעקב ברגר שליט"א והרה"ג רבי ניסן רייך שליט"א, לא הסתירו הלומדים את סיפוקם והתרגשותם, ואכן עם תחילת זמן הקיץ התחילו בסייעתא דשמיא בחזרה המיוחדת ומקיפה, כאשר ההנהלה מוסיפה מבצעים של אלפי ש"ל לעידוד הלימוד בשעות מרובות ביממה בכדי שיקצרו הלומדים את פרי עמלם בידיעה ברורה שתהיה שמורה וערכה בפהם כראוי.

חוברת יחודית יו"ל ע"י כוללי הש"ס בפאר והדר במעלת ונחיצות השינון והחזרה, כאשר פרק ראשון מוקדש לדברות הקודש שנאמרו בלבת אש מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע ויבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, שהדרך העולה בית

ימי הצטרפות אלה, מהווים עידן היסטורי לבית שלהם ולעתיד ילדיהם. זהו הזמן היחיד בו ניתן להצטרף והחכם עיניו בראשו. בראש המסלולים ניצב 'מסלול הזהב' - המקנה עוצמה ומעייץ ישועות בס"ד לבית החדש שנבנה. הדברים מפורטים בחוברת מהודרת שנשלחה השבוע אל בתי האברכים בכל רחבי ארה"ק.

בכינוס אברכים צעירים נמרצים שהתכנסו השבוע לאסיפה רבת שעות במשרדי שפע חיים ורחמים, הסביר הרב אריה ליבוש רייך הי"ו, מנהל שפע חיים ורחמים ש"רוב האנשים שתכננו לפני 15-20 שנה לפתור את בעיית נישואי הילדים ע"י תכניות שונות, עומדים כיום בפני שוקת שבורה, כי הדירות הוכפלו פי כמה וכמה, והסכום שבנו עליו שיהיה מספיק לדירה, אינו מספיק אפילו להוצאות החתונה עצמה, ורבים מהם מרגישים שכל ההשקעה שהשקיעו בכל השנים הללו בשביל דירה לילדים, ממש יורד לטמיון. המציאות מוכיחה שהילדים שלהם מוותרים על החלום לדירה, ונשארים להתמודד עם ההיצע הגרוע שיש לשוק השכירות להציע.

"מנגד, אנשי שלומינו שזכו להצטרף מבעוד מועד והפכו לשותפים נאמנים של שפע חיים ורחמים, נמצאים ב"ה במקום אחר לחלוטין. כאן ההלוואות הניתנות לזוגות הצעירים עבור החלק הארי של הסכום שנדרש לצורך רכישת הדירה, יחד עם המעטפת המקצועית שדואגת לאתר כל העת דירות בר השגה, מאפשרות בס"ד לזוגות הצעירים לגור בדירה משלהם. אבל לא כתוכנית הפקדות עם חישוב מתמטי של מה שתקבלו עוד 20 שנה, אלא כחלק מפעילות נמרצת שעושים כל מה שצריך למצוא את הפתרון הטוב ביותר להשיג דירה במחיר שפוי זאת מאחר והמשימה היא שבעז"ה יהיה לך, לילדים שלך ושל כל אחד מאנ"ש באשר הם 'דירות למגורים'".

וכמוכן יש חלק רוחני ועילאי להצטרפות: "להיות חלק משפע חיים ורחמים, זו תעודת הזהות של אברך חסיד צאנז. זה לעזור 24 שעות למשפחות שיוכלו לגור בדירות משלהן. זהו חסד שלא נגמר לעולם! העתיד של כל משפחה לא ידוע. יש אתגרים כלכליים, בריאותיים, זרע של קימא, שלום בית, נחת, שלווה הנפש; יידע כל אברך בצאנז: להיות שותף בשפע חיים ורחמים,

ברכות לראש משביו

מיטב ברכותינו נשגר קמיה האי גברא רבא ויקירא, העוסק בצרכי ציבור באמונה, מוסר נפשו וגופו להגדיל תורה ולהאדירה, עיניו וליבו בכל עת ועונה למען לומדי כוללי הש"ס בארה"ק, עוסק ללא ליאות להעניק המילגות בעיתם ובזמנם, שלוחו הנאמן של כ"ק מרן

אדמו"ר הגה"ק שליט"א בניהול כוללי הש"ס בארה"ק, ה"ה

מוה"ר שמואל בורד שליט"א

מנהל כוללי הש"ס בארה"ק

לרגל נסיעתו לארה"ב להעמיד בסיס איתן לכוללי הש"ס

ותערב עתירתנו שיזכה שתשרה הברכה במעשי ידיו, ויהי ה' עמו בכיסוי התמיכות והסיוע למען ריבוי תורת ארץ ישראל בטהרה, ולהרמת קרן התורה של לומדי כוללי הש"ס, בבת עיניהם של רבוה"ק, ובכל אשר יפנה יצליח מתוך הרחבת הדעת אכ"ר.

האברכים

אברכי הכוללים בחסידי צאנז

קרית צאנז נתיב, קרית צאנז טבריה, יו"שלים, בני ברק, בית שמש, צפת, חיפה, אלנצ

אם אלנו בין האברכים: ראשי הכולל

בשורות טובות: מרכז 'שמחם' החלו להעניק את המענק החדש, סך של 1,000 דולר לשדכנים שסגרו שידוכים של גיל 21 ומעלה, בשבועות האחרונים

ואמרתם כה לחי! במרכז "שמחם" דחסידי צאנז שמחים לבשר כי החל בפועל, הלכה למעשה, המבצע המיוחד ויוצא הדופן שנועד לעודד שידוכים בקרב המצפים והמצפות לישועה בחצר קדשנו, והמענק כבר ניתן לשדכנים שבשעה טובה ומוצלחת סגרו שידוך שבו אחד הצדדים, או שניהם, הם מגיל 21 ומעלה. המענק הנדיב, כזכור, יינתן בעז"ה לעשרה השידוכים הראשונים שיירשמו, או עד ט' תמוז הבעל"ט, המוקדם מביניהם. חשוב לציין שהמבצע תקף בכל ריכוזי אנ"ש, הן בארץ הקודש והן בחו"ל. בנוסף, גם שדכנים שאינם מאנ"ש יוכלו להשתתף ולקבל את המענק במידה ויסגרו שידוך בו אחד הצדדים הוא מבני הקהילה. במסגרת המבצע, יש להירשם למבצע לפני סגירת השידוך! יש ליידע את "שמחם" על כל הצעה שעומדת על הפרק ולהירשם באופן מסודר. כל המבצע נמצא תחת פיקוחו של רב מרכז "שמחם", הדומ"ץ הרה"ג רבי אשר ישעיה מוטצען שליט"א. יחד, בלהב אש קודש - סוגרים שידוכים בשעטומ"צ ומודיעים! ניתן ליצור קשר עם משרדי "שמחם" בטלפון 09-88-515. המשרדים פתוחים בכל ערב החל מהשעה 19:30 ברחוב החוזה מלובלין 26, קרית צאנז, נתניה.

קל בידיעת התורה היא רק בריבוי החזרות ולכן נקראת התורה ושמרתם כי מחויב לעשות לה שמירה שלא תשכח תורה מפיו. בנוסף הובאו דברי חיזוק וברכה שנאמרו במעמד סיום סדר זרעים שנערך ע"י כוללי הש"ס במעונו של הגאון הגדול פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א ביום כ"א כסלו תשפ"ה, בהשתתפות הגה"צ אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א וראשי כוללי הש"ס שליט"א, שעמד בדבריו גם על חשיבות עריכת החזרה הגדולה באו"ח.

בהמשך הועלו דברים מיוחדים להצלחה בדרכי הלימוד והדרך להתעלות בשקידת התורה"ק שנאמרו מהרבנים הגאונים והמפורסמים בוגרי כוללי הש"ס לדורותיו: הגאון רבי חיים ווייס שליט"א גאב"ד ביתר, הגאון רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א ראש ישיבת נתיב הדעת וגאב"ד אשדוד, הגאון רבי יחזקאל דרבמדיקר שליט"א דומ"צ דקהל חסידי באיאן בבני ברק ובמודיעין עילית, והגאון רבי פנחס פלדמן שליט"א רא"כ מבצר התורה בירושלים. בין הפרקים שולבו ניצוצי אור מדברות קודשם של רבוה"ק בענין נעלה זה.

עמלי התורה בכוללי הש"ס יחד עם כלל אנ"ש זקנים עם נערים שקבלו את הקונטרס "כמונח בקופסה" רכשו מושגים ושאפו נעלות בעניני ידיעת התורה והחזרה, מודים ומהללים למנהל כוללי הש"ס מוה"ר שמואל בורד הי"ו על כל פועליו המבורכים להגדיל תורה ולהאדירה.

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

וי אבדה נפש יקרה

גדול כים שברנו אוי מה היה לנו, לבנו דוה ובוכיה על השריפה הגדולה אשר שרף ה', עם פטירתו בחטף של רב האי גאון, המפורסם לשם ולתהלה, אשר רבים נהנו מזיו אורו בעצה ובתושיה, המית עצמו באהלה של תורה ובאהבתה ישגה תמיד, העמיד לגיונות של תלמידים שייף עייל שייף ונפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, נפשו קשורה בנפש רבוה"ק בדביקות ובהתבטלות עצומה, מורה ודאין, פאר מקדושים, פרי קודש הילולים מגזע אראלים ותרשישים, נו"נ לרבוה"ק לבית צאנז, ה"ה

הגה"צ רבי יחזקאל שרגא דוד היילפרין זצ"ל

דומ"צ בית מדרשנו ברמות, ומראשי ישיבה"ק לצעירים שפע חיים בירושלים מיום היווסדה

בן יבדלחט"א כ"ק הגה"צ גאב"ד ראדמישלא שליט"א

וחתן יבדלחט"א כ"ק האדמו"ר מסטרפקוב שליט"א

אשר החזיר נשמתו לבוראו למגינת ודאבון לב קהל עדתינו וכל עדת בני ישראל, במוצאי שב"ק לסדר אחרי מות קדושים

כסא דנחמתא

ברוב הדרת כבוד משתתפים אנו בצערה ואבלה הכבד של בני המשפחה הרוממה, ה"ה

אביו הגה"צ גאב"ד ראדומישלא שליט"א

אחיו הרבנים הגאונים המפורסמים

רבי יעקב מאיר שמחה שליט"א כ"ק האדמו"ר מברעזאן שליט"א

רבי מרדכי שליט"א רבי אברהם שלמה זלמן שליט"א רבי חיים מתתיהו שליט"א

רבי אהרן שליט"א רבי ברוך יהושע שליט"א

ובניו החשובים

הרב חיים יוסף שליט"א הרב אשר ישעי' שליט"א הרב יחיאל מיכל שליט"א

הרב נחום שלמה זלמן שליט"א הרב נפתלי צבי שליט"א

הרב יקותיאל יהודה שליט"א הרב יעקב מאיר שליט"א

ולכל המשפחה הנכבדה

אדון הנחמות יפרס עליכם אוצר תנחומיו, להפוך אבלכם לששון, ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה, בנחמת ציון וירושלים תנוחמו, ומחה ה"א דמעה מעל כל פנים ובלע המות לנצח בעגלא ובזמן קריב

ההנהלה